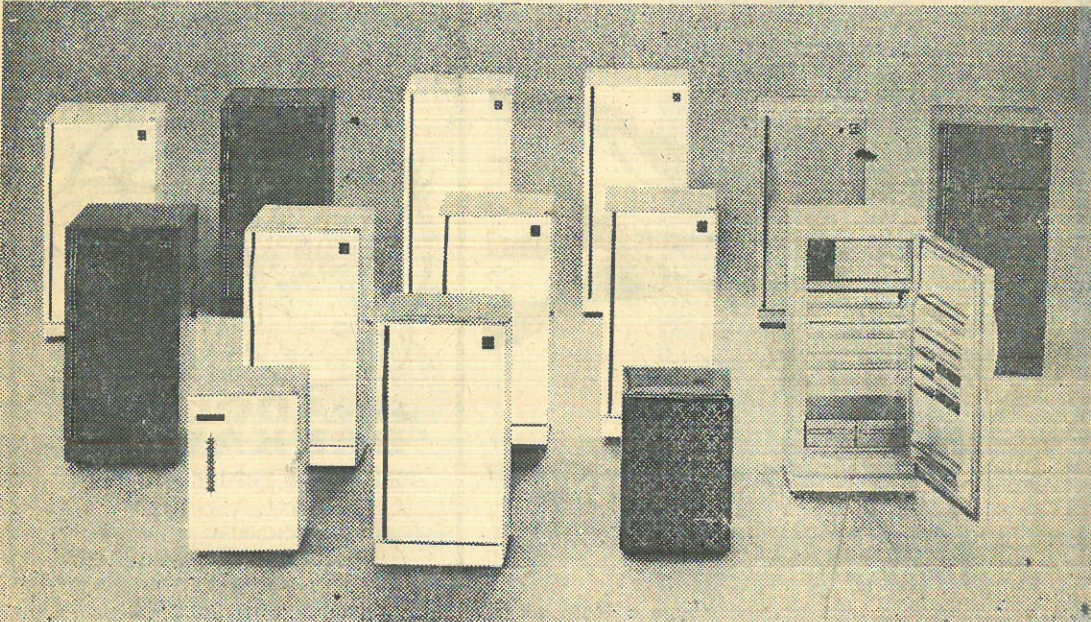

buzdolabında

ARÇELİK
KALİTEDE ÖNCÜ...FİYATTA ÖLÇÜ

(Yeni Ajans : . . . — 75)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

TEMMUZ 1973

İÇİNDEKİLER : .....

Turizm ve T. Bakanlığı Killim ve Cicim Yarışması	T.F.A
Sazsairi Armutlu'nin Bir Şiiri	Prof. Dr. Sükrü ELÇİN
İstanbul Festivali'nde Folklor Gösterileri	T.F.A.
"Türk Halk Şiiri Antolojisi" Dolayısıyla: İşin Kolayı (7) H. DİZDAROĞLU	
I. Akdeniz Uluslararası Festivali İzmir'de Yapıldı	Bora HİNÇER
Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Kadın Giyimleri	Dr. Müjgân CUNBUR
Keloğlan Masalı	Numan KARTAL
İst. ve Marmara Böl. 6. İlkokullar Halk Dansları Yarışması Cora HİNÇER	
Orta Asya Türklerinde Çadır ve Kırmızı	Abdülkadir İNAN
Mut'ta Yapılan Karacaoğlan Şenlikleri	İhsan HİNÇER
Bektâşilikte Kadın (IV—Son)	Doç. Dr. Bedri NOYAN
Türk Folklor (Halk Bilgisi) Derneği Kongresi Yapıldı	T.F.A.
14. Cildin İçindekiler (İndeks)	T.F.A.

SAYI: 288

KURUŞ: 250

14. CİLT SONU SAYISI

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Halk Sağlığı Hizmetinde Lokman Müstahzarları

Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici tablet
Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık merhemi.
Deriseptol Yara ve göbekte tozu
Dover Tablet Öksürük ve bronşite
Metekodin Öksürük hapı
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Liniment Ağrı friksiyonu
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
Ma-ka-ta Basur merhemi

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapı
Lokman - Tablet Ağrı hapı
Aigopirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlük
Moravit - Vitamine Kuvvet şurubu
Kina - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz damlası
Meprol Tablet Sinir hapı
Sollargen Granüle Ekzema kaşınıtı
Sel de Gastrin Granüle Mide tozu

Cuti - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kase 100 lük ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüminyum kutulu)
Lokman Çaya Afiyet çayı
Dr. Krom Diş patı
Cilda El losyonu
Derma Traş losyonu
Balvit Enerji ve kuvvet macunu
Passibepine Sinir şurubu
İhtiyol Pomad
Çinko Pomad
Borik Pomad
Vazelin Saf

Lokman İlaçları Sağlık Hizmetinde, Onlara İnan ve Güven

(Folklor : 76)

**800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde**

T.C.ZİRAAT BANKASI

(Basın : 20304/60151 — 77)

10 EYLÜL 1973

Devlet Nişanı

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

6687

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 288

TEMMUZ 1973

YIL : 24 — CİLT : 14

TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI

Kilim ve Cicim Yarışması Sonuçlandı

Turistik hâtırâ eşya yapımını ve Türk El Sanatlarını teşvik amacı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca düzenlenen "Kilim—Cicim Yarışması"na çeşitli bölgelerden 91 sanatkar katılmış ve 108 kilim ve cicim gönderilmiştir.

Yarışmanın birincisine 3 bin, ikincisine 2 bin, üçüncüsüne 1.250 lira ödül verilmiş, ayrıca en çok beğenilen 7 kilim ve cicim, 750 şer liradan satın alınmıştır.

Kilim—Cicim Yarışma Jürisi, Bakanlık binasında Bakanlık Müşaviri İhsan Atakent'in başkanlığında toplanmış, değerlendirme toplantısına aşağıda isimleri yazılı Jüri üyeleri katılmıştır.

İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nden Prof. Sabih Gözen,

İstanbul Tatbiki Sanatlar Yüksek Okulu'ndan Ozanay Onur.

Milli Folklor Enstitüsü Müdürlüğü'nden Sevgi Babaoğlu,

Dil ve Tarih—Coğ. Fak. Sanat Tarihi Kürsüsü'nden Pof. Gönül Öney,

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan Nermin Cin,

Köyşleri Bakanlığı'ndan; Gökhan Er-yoldaş,

Türk El Sanatları Tanıtma Derneği'nden Doç. Dr. Fatma Akbil.

Tanıtma Genel Müdürlüğü'nden, Türkân Alpar.

Ayrıca gözlemci olarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Döner Sermaye Merkez

Müdürü Halil Gündüz katılmıştır.

Jüri, duyurularına uygun olmayan kilim ve cicimleri ön elemelerde ayırmış, duyuruya uygun olanlar üzerinde durmuştur.

Yarışmaya gelen kilim ve cicimlerin bir çoğunda kök boya ile çalışılmamış, endüstriyel boyalar kullanılmıştır. Fakat bu gün artık memleketimizde kök boya kullanımının çok güç olduğu ve kilimlerin maliyeti de göz önünde bulundurularak endüstriyel boya ile hazırlanmış eserlerin yarışma dışı bırakılmamasına karar verilmiş ve bu kilim — cicimler de yarışmaya dahil edilmiştir.

KİLİMLER ARASINDA DERECE VE MANSİYON ALANLAR

Birinci : Nazife Ali Türkmenoğlu (Adana).

İkinci : Halime Buluttekın (Diyarbakır)
Üçüncü : Şerife Çalık (Tokat).

Mansiyon Alanlar :

Eşe Cefre (Adana),
Kâmile Gün (Denizli),
Fatma Çoban Türkmen (Adana),
Döndü Türkmenoğlu (Adana),
Güllü Hasan Sarıgöz (Adana),
Tülin Aksoy (İstanbul),
Emine Gıstı (Adana).

CİCİMLER ARASINDA DERECE VE MANSİYON ALANLAR

Birinci : Hamide Yeşil (Eskişehir),

187

Sazşairi Armutlu'nun Bir Şiiri

Yazan : Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

Armutlu, Kuzey Afrika'da Cezâir ocaklarında Çırpanlı, Kul Çulha ve Geda Muslu gibi vazife görmüş şairlerden biridir. Kâtip Çelebi'nin Tuhfet-ül Kibâr'da (938—1018/1531—1609) yılları arasında yaşadığını söylediği meşhur Murad Reis'in kahramanlıklarını öğdüğüne göre 16 ncı asırda yaşadığı kat'î surette anlaşılıyor. İlk defa Ahmet Kutsi Tecer'in yayımladığı 1)

Murad Reis gülbang çekirdi

Din-İslâm (din-i islâm) sancağı dıkdığı vaktin
Padişah uğrına niyet eyledi

Çıkub Cezâyir'den gittiği vaktin

dörtlüğü ile başlıyan şiiri ile tanıdığımız bu bektâşi şairin ikinci bir eserini Ali Ufkî'nin Mecmûa-i Sâz ü Söz'ünde gördük. Bu manzumeyi, 17 nci asırdan gerilere gidil-dikçe malzemesinin bulunması tesadüfe bağlı halk şiiri tarihimize ve Armutlu'nun şairlik kudretini anlamamıza ışık tutacağı-nı düşünerek yayımlıyoruz.

Murad Reyis eydür hey gaziler hazır olun vak-tiniz

Hazreti Ali Döldül'e bindüğü günlerdir bu gün
El ayak hurdehâş olub şehid olur gaziler
Analar oğul deyüb andığı günlerdir bu gün

Gün dogmadın rast geldin ol yezidi pusıda
Ümidimiz budur Hak'dan kılıç arşa asıla
Döğüşelim ey gaziler nice başlar kesile
Ulu kuşlar leşlere doydığı günlerdir bu gün

Bu imiş korsan gemisi Mısır'ın yolını kesen
Kerbelâ'da şehid oldı İmam Hüseyin Hasan
Aldın kâfirin gemisin şükür geldin sag esen
Cezâyirli şen olub geldiği günlerdir bu gün

Armutlu eydür ey gaziler boyanmış kızıl kana
Kendüğüze magrur olmanğ dünya fenâdır fenâ
Derya yüzünde hüriler cenk ider bād.ı sabâ

İkinci : Günay Aykaç (İstanbul)

Üçüncü : Elif Sarıgöz (Adana).

Mansiyon kazananlar :

Rabiye Bulut (Kayseri),

Döndü Türkmenoğlu (Adana)

Mahir Erol (Çanakkale),

Sevim Erol (Çanakkale),

Semral Karakılıç (İstanbul).

T.F.A.

Muhammed Mu'cizâtı indüğü günlerdir bu gün

1) Ahmet Kutsi, *Cezâir Halk şairlerinin şiirleri. Halk Bilgisi Mecmuası, 1928, s. 129.*

İSTANBUL FESTİVALİNDE FOLKLOR GÖSTERİLERİ

İstanbul Festivali'nin Folklor Bölümü, Halkevleri Merkezi adına İstanbul Halkevleri Koordinasyon Kurulu tarafından yürütülmektedir.

Bu programda 30 Haziran ve 1 Temmuz 1973 günleri Rumelihisarı'nda Mehter ve Türk Halk Oyunları Grupları birinci gün saat 20'den, ikinci gün de saat 17'den itibaren çeşitli bölgelerimize ait Halk Oyunlarını yerli ve yabancı seyircilere sunmuşlardır. 1 Temmuz tarihindeki gösteriler TV tarafından filme alınmıştır.

7, 8, 11 ve 12 Temmuz 1973 günleri gösterilerine Halk Dansları, Ortaoyunu, Karagöz, Müzikli Türk Kuklası, Hokkabaz ve Meddah ile Mehter katılacaktır. Gülhane Parkında hazırlanan iki ayrı meydan sahnesinde yapılacak gösteriler için bütün hazırlıklar bitmiştir. Ortaoyununu İsmail Düm-büllü ve Arkadaşları, Karagöz, Kukla ve Hokkabazı Mazhar (Baba) Genç Kurt ve Arkadaşları sunacaklar, Meddah olarak da Hakkı Karadayı seyirci ve dinleyicilere seslenecektir. Bu bölüme Ankara Halkevleri Genel Merkezi Halk Türküleri Korosu da katılacak ve 15 Temmuz günü saat 21 de Darüşşafaka Salonunda bir konser verecektir.

Halk Dansları kolunda, Bakırköy Halkevi en geniş kadrosu ile başta olmak üzere, Fatih, Pendik, Eminönü, Yeşilköy, Kırklar-eli, İzmir, Çorum Halkevleri Toplulukları iştirâk edecektir.

Halkevleri adına İstanbul Sanat ve Kültür Vakfı içinde bu seksiyonu idare etmek üzere İhsan Hınçer'in başkanlığında, Bakırköy Halkevi Başkanı Orhan Tuğsavul, Eminönü Halkevi başkanı Tahsin Kovancı'dan mütesekkil komite çalışmalarını sürdürmektedir. Yürütme işlerini Orhan Tuğsavul yapmaktadır. T.F.A.

İşin Kolayı

VII

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

Yukarıdan beri yaptığımız açıklamalar yeterince kanıtıyor ki, ulusal duygusu çok güçlü olan Aşık Şenlik, Moskofları aşağılamak için, onları "sarı ırk"tan sayarak "benefser" demektir. İşte "benefser" sözcüğünün gerçek anlamı budur...

13. Huzûri'nin bir dizesinde geçen "ahd" sözcüğü "söz"le karşılanmıştır (s. 333).

Şeyh Galip'in,

İnsâfın o yerde nâmi yok mu

dizesini anımsamamak elde değil! "Ahd"ın "söz" olduğunu ilk kez öğreniyoruz... Herhangi bir sözlüğe bakarsak, "ahd"ın "söz" değil, "söz verme, ant, yemin" anlamına geldiğini görürüz.

Böylesine basit sözcüklere bu denli ters ve yanlış karşılıklar verme, doğrusu insanı şaşırıyor, insan ne diyeceğini bilemiyor.

*

5. YANLIŞ YAZIMLAR

Sözcüklerin doğru biçimde yazılışı, metin yayımlarında önemli bir sorundur. Bir harf değişimi, anlamı alt üst edebilir. Özellikle eski harfli metinlerde, aynı sözcüğün değişik okunuş biçimleri olduğu için, dikkatli davranılmazsa, yanlışlığa düşmek işten bile değildir.

Halk şiirinin sözlü geleneğe dayalı olması nedeniyle, kimi dizelerde hece sayısı bakımından eksiklik ya da fazlalıklar görülür. Bu, şiirin ağızdan ağıza geçerken değişikliklere uğramasından ya da dikkatsiz ve yeteneksiz kişiler tarafından cönklerle yanlış aktarılmış olmasından doğar.

Böyle durumlarda, "metin onarımı" yoluna gidilir: Sözcük ya da hece eksikse, dizinin anlamına uygun bir sözcük ya da hece eklenir ve ayrıca içinde gösterilir; sözcük ya da hece fazla ise, yine ayrıca içinde belirtilir ve fazla kısım hem okunmaz, hem de dipnotunda bu fazlalık açıklanır. Böylece dizinin yapısındaki bozukluk giderilmiş olur.

Bu yönden *Türk Halk Şiiri Antolojisi*'ni gözden geçirdiğimizde, birçok tutarsızlıklar ve yanlışlıklarla karşılaşılıyor.

Mutluay, birkaç yerde metin onarım yöntemini uygulamış, bunun dışında, bozuk dizeleri olduğu gibi almıştır. (Antolojide başka metin onarımı örneklerine rastlanırsa da, bunlar, metinleri aktardığı kaynaklardaki onarımlardır.)

Olumlu davranışını bir örnekle belirteyim.

(Yolunu) geçüp de vezir olanlar

Kanı gayret, kanı namus, kanı ar

(Kul Mehmet, s. 84)

Ayrıca içindeki "yolunu" sözcüğü, belli ki, yararlandığı kaynaktan yoktur. Dizeyi yapıcı ve anlamca bütünleştirmek için "yolunu" sözcüğünü eklemiştir, ve doğru bir iş yapmıştır. Ama, bir iki yerde uyguladığı bu yöntemi ilke haline getirmemesi, metin yayımı bakımından, bir talihsizlik olmuştur. Böylesine küçük onarımlarla düzeltilebilecek dizelerin sayısı çoktur. Biz aşağıda bunlardan bir kısmını göstereceğiz.

1. Kul Mehmet'le ilgili olanlar :

a) Aşağıdaki dizinin yazımı yanlıştır.

Divanı Hümayunda hazır olanlar (s. 84)

Hece sayısı fazla olan dize aşağıdaki gibi yazılıydı, aksaklık ortadan kalkardı.

Divan (-1) Hümayunda hazır olanlar

b) Yine aynı şiirin bir başka dizesinde de hece fazlalığı bulunmaktadır.

Tarihe okuyalım, yazalım daşa

Doğru yazımı şöyledir:

Tarih(i) okuyalım, yazalım daşa

Kaldı ki, "Tarihe okuyalım" ne demektir? Böyle bir deyim Türkçede var mıdır?

c) Kul Mehmet'in bir başka şiirindeki iyilikle anılsın âlemde adım (s. 72)

dizesi de bozuktur, düzeltilmesi kolaydır: İy(i)likle anılsın âlemde adım (95)

ç) Hasan Eren'in kitabından aktardığı (96) koşmanın şu dizesinde bir hece eksiktir.

Gasp edip bu bendeyi kuduğun (s. 79)

Dizeyi, bir "de" bağlacı ekleyerek, bütünleyebiliriz.

Gasp(edip) (de) bu bendeyi kuduğun

d) Yine Hasan Eren'den aldığı (97):
Yârinden mi ayrıldın yas mı tutarsın
dizesinin (s. 81) şöyle yazılması gerekir:
Yârinden (mi) ayrıldın yas mı tutarsın

e) Aynı şiirdeki:
Sarılalım demeye dilim varmıyor
dizesinin doğru yazımını veriyoruz:
Sar(ı) lalım demeye dilim var mıyor
f) Yine Hasan Eren'den aktarılan, ünlü
"zahman" sözcüğünün geçtiği koşmadaki
Gözüme perde oldu Acem illeri
dizesinde de (s. 83) bir hece fazla ol-
duğundan, hece düşürümü yapılması zo-
runludur.
Gözüme perd(e) oldu Acem illeri

2. Köroğlu ile ilgili olanlar:

Bu dizideki yazılarımızdan birinde be-
lirttiğimiz, Köroğlu'nun birbirine karıştırı-
lan iki şiirinden birindeki:

Kol kola sarılıp yattığım (s. 93)

dizesi:

Kol kola sar(ı)lıp yattığım
yazımına çevrilse,
Ürüşen benler yerinde mi (s. 94)

dizesi de,
Ür(ü)şen benler yerinde mi
biçiminde yazılıydı, dizelerin hece sayıla-
rı 9'dan 8'e düşerdi.

3. Kerem'le ilgili olanlar :

a) Kerem'in bir semaisindeki:
Hey ağalar nice deyim
dizesindeki "nicedeyim" sözcüğü bu yazım-
la, yanlış anlam verebilir. Doğru yazımı
şöyledir:

Hey ağalar nic'edeyim
b) Kerem'in
Niçin zulüm edersin bu Kerem Han'a
dizesi (s. 110.)

Niçin zulm edersin bu Kerem Han'a
biçiminde yazılmalıdır.

c) "Hâzır Nâzır", Tanrının sıfatlarından
biridir, ad gibi de kullanılır. Bu nedenle,
Sefil Kerem eydür ey hazır nâzır
dizesinin (s. 113).

Sefil Kerem eydür ey Hâzır Nâzır
biçiminde yazılmak zorunluluğu vardır.

ç) Kerem, Aslı'nın ardından giderken,
çeşitli kişi, hayvan ya da nesnelere (gelin,
ceylan, kuru kafa, yıkıntı, kaya...) karşıla-
şır ve onlarla deyişir.

Bu gibi durumlarda, karşılıklı deyişlerin

kiminle ilgili olduğunu belirtmek için, halk
kitaplarında ve bilimsel yayımlarda, "Aldı
Kerem", "Aldı Kız" gibi başlıklar konulur,
ya da dördlüklerin yanına, deyişenlerin
adları yazılır (98). Hatta, adları belirtil-
meden, dördlüklerin yanına çizgi konmak
suretiyle de, deyişlerin ayrı kişi, varlık ya
da nesnelere söylendiği anlatılmış ol-
tur (99).

Rauf Mutluay, bu geleneğe ve kurala
uymayarak, Kerem'le Çoban'ın (s. 114—
115), Kerem'le Gelin'in (s. 117), Kerem'le
Aslı'nın (s. 118—119) deyişmelerindeki
dördlükleri alt alta sıralamakla yetin-
miştir. Okuyucu dikkat etmezse, bu deyiş-
melerin tek kişi tarafından söylendiğini
sanabilir. Oysa, bu metinleri aldığı kay-
nakta, deyişenlerin adları da belirtilmiştir
üstelik (100).

d) Keremle Çoban'ın deyişmelerindeki,
Çoban sen kocamazsın bükülmez belin
dizesinde (s. 115) "sen" sözcüğü fazladır.

e) Kerem'in,
Beni yârdan ayırın tutuşsun yansın
dizesinde (s. 117) bir hece fazladır, fazla
hece düşürülebilir:

Beni yârdan ay(ı)ran tutuşsun yansın
f) Aynı şey, aşağıdaki dize için de ge-
çerlidir.

Ya böyle nice olur bizim halimiz
dizesi (s. 121), 3. maddenin (a) fıkrasının
daki yöntemle,

Ya böyle nic'olur bizim halimiz
biçiminde yazılırsa, gerekli düzeltme ya-
pılmış olur.

g) Kerem'in,
Kerem deyip men ağlarda gezerim
dizesindeki (s. 122) "ağlarda" sözcüğünün
"ağlar da" biçiminde yazılması gerektiği
—eski deyimle— "izahtan müstağnidir".

4. Aşık Şenlik'le ilgili olanlar :

a) Aşık Şenlik'in,
Müddet ki Hazret.i Âdem'den beri
dizesi (s. 305) hem ölçü, hem anlam bakı-
mlarından bozuktur. Dizedeki "ki" bağ-
lacının kaldırılması ve zincirleme ad tam-
laması yazılması gerekir:

Müddet.i Hazret.i Âdem'den beri
Dizenin aslı da böyledir (101).

b) Aşık Şenlik'in bir şiirinde, od (ateş)
sözcüğü iki kez kullanılmıştır (s. 307).
Birinde, yalnız —e durum takısı almıştır,

birinde ise hem tamlanan takısı, hem de
—e durum takısı almıştır. Bu sözcüklerin
"oda" ve "odun" sözcüğünün —e durumu
olan "oduna" ile karışmaması için, od'a ve
od'una yazımında olmaları zorunludur.

Mutluay, bu ayrıma dikkat etmemiştir.
Bu nedenle de, dizelerin yanlış anlaşılması
işten bile değildir. Dizelerin yazımı, aşā-
ğıdaki gibi olacaktır:

Yüzünü görmeden yanarım od'a

Yanarım od'una, pervanesiyim

c) Aşık Şenlik'in ünlü koçaklamasının:
Benefserdir bilim Urus'un esli
dizesindeki (s. 304) "bilim" sözcüğü bilin
olacaktır.

5. Sümmanî ile ilgili olanlar:

Sümmanî'nin bir koşmasının ikinci dize-
sinin aslı şöyledir:

Sâdık taksiminde yattım yukladım

Mutluay, dizeyi aşağıdaki gibi vermiş-
tir:

Sâdık taksiminde yattım (u)yukladım (s. 325)
Mutluay, "uyuklamak" anlamındaki
yuklamak sözcüğünün hece düşmesi oldu-
ğu sanısıyla, metin onarımı yoluna gitmiş
ve yanlışmıştır. Çünkü, "yuklamak" Ana-
dolu'nun birçok yerlerinde bugün de kulla-
nılan bir sözcüktür (102).

Bu durumda yapılacak şey, "yuklamak"
sözcüğünü olduğu gibi vermek ve dipnotun-
da anlamını açıklamaktır. Sözcük, "yuku"
biçiminde, yazı dilimize de geçmiştir (103).

6. Huzuri ile ilgili olanlar :

a) Huzûri'nin bir destanındaki:
El kârı için de bir adım uzanma
dizesi bozuktur (s. 332). Dizenin doğru
biçimi, Huzûri adlı kitabımızda şöyledir:
El kârı (i)çün bir adım da uzanma (104)

b) Mutluay, "Para Destanı"nın:
Bin ihlâs okusan yüz bin de temmet
dizesinde (s. 330) iki yanlışlığa düşmüş-
tür. Birincisi, "ihlâs" sözcüğünü küçük
harfle başlatmasıdır. "İhlâs", Kur'an'da bir
sûrenin adıdır, bundan ötürü büyük harfle
yazılması bir yazım kuralı gereğidir.

"Temmet" sözcüğünün ise, dizede yeri
yoktur; sözcüğe yanlış anlam verildiğinden,
"temmet"e çevrilmiştir! "Tebbet, Kur'an-
daki kısa sûrelerden biridir; onun da bü-

yük harfle başlatılması zorunluluğu var-
dır. Nitekim, kitabımızda ikisi de doğru
yazımlarıyla verilmiştir (105).

c) Huzûri'nin :

Parmakların kamış, hallerin tek tek
dizesindeki "hallerin" sözcüğü yanlış ya-
zılmıştır (s. 339). Sözcük, halların biçi-
minde yazılmalıdır. Çünkü, bu dizedeki
"hal", "durum" demek değildir; yüzdeki
"ben" anlamındadır. "Durum" anlamına
gelen Arapça "hâl" sözcüğü hem uzun he-
celidir, hem de "l" ünsüzü ince okunur.
Türkçe "ben" karşılığı "hal" ise kısa he-
celidir ve sonundaki "l" ünsüzü kalın
söylenir.

Huzûri adlı kitabımızda, sözcük, doğru
yazımıyla verilmiştir (106).

ç) Huzûri'nin:

Huzûr(yi) gencelttin ihtiyar iken

dizesindeki (s. 339) "Huzûr(yi)" sözcüğü-
nün yazımı yanlıştır, doğrusu şöyledir:

Huzûri(yi) gencelttin ihtiyar iken

Çünkü, araç içindeki hece okunmayaca-
ğı için, "Huzûri" mahlasını "Huzûr" a çe-
virmenin yeri ve gereği yoktur.

★

Son olarak bir noktaya değinmek iste-
riz. Mutluay, Gevherî ile ilgili olarak şöyle
demektedir: "Bir şiirinde hicrî 1150 tari-
hini anışına bakarak 1737'den sonra öl-
müş olabileceği düşünülür." (s. 221). Doğ-
rudur. Ama nereden almıştır bu bilgiyi?
Daha önceleri, Gevherî'ye ilişkin kaynak-
larda bu bilgiye rastlamıyoruz. Bu gibi du-
rumlarda, o güne değin süregelen bilgileri
değiştirici yeni belgelerle karşılaşırsa, o
belgeyi bulan ve yayımlayanın adı anılır,
ya da yayımlanan kaynak bildirilir. Bi-
limsel bir gelenektir bu. Mutluay, bu ge-
leneğe uymayı, Gevherî'nin 1737 yılında
yaşadığına ilişkin belgeyi kimin bulduğunu
ve yayımladığını bildirmeyi gerekli
görmemiştir.

Öyle ise biz söyleyelim: Gevherî'nin 1737
yılında yaşadığını ilk kez bildiren biziz,
bununla ilgili belgeyi biz yayımladık
(107). Ordan başka kaynaklara aktarıldı.
Mutluay'ın bu önemli gerçeği bilmesi ge-
rekirdi.

Yazı dizimizin sonuna gelmiş bulun-
yoruz. İlk yazımızda belirttiğimiz gibi,

antolojideki eksikler ve yanlışlar öylesine çoktur ki, bunları bir dizide bile ortaya döküp düzeltme yoluna gitmek kolay değildir. Yazı dizimizde verdiğimiz örnekler, yargımızda ne denli haklı olduğumuzu yeterince göstermiştir, sanırız.

Hatırlatalım ki, yalnız yedi sazşairi üzerinde durduk, o da kalın çizgilerle. Öbürlerini de ele alsaydık, bir kitap yazmak zorunluluğu belirecekti...

Oysa, kaynaklara eğilen dikkatli bir çalışma ile bu yanlışların çoğu giderilebilirdi. İşi kısa zamana sığdırma, bilgileri denetlemeden alma, metinler üzerinde gerekli incelemeyi yapmadan aktarma, işte bu sonucu doğurmuştur. Bunun için yazımıza "İŞİN KOLAYI.." başlığını seçmiştik.

Mutluay'ın antolojiyi hazırlarken harcadığı zamandan belki de daha çok zaman harcayarak ortaya koyduğumuz pürüzlerin ikinci baskıda giderilmesi umudu, tek avantajımız olacaktır. (Bitti)

(95) Bkz. Fuat Köprülü, *Türk Sazşairleri*, II, s. 17.

(96) Hasan Eren, *Türk Saz Şairleri Hakkında Araştırmalar I*, Ankara, 1952, s. 46—47.

(97) A.y. s. 56, no. 21.

(98) Bkz. Pertev Naili Boratav—Halil Vedat Firath, *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi*, s. 266—267; Murat Uraz, *Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri*, İstanbul, 1933, s. 177—178, 209.

(99) Murat Uraz, a.y. s. 250—251.

(100) Bkz. Şükrü Murat Elçin, *Kerem ile Aslı Hikâyesi*, s. 80—81 (no. 53—54), s. 71—72 (no. 19—20), s. 90—91 (no. 91).

(101) bkz. Orhan Özbek, *Âşık Şenlik—Deyişmeler, Karşılaşmalar*, Ankara, 1969, s. 96.

(102) *Söz Derleme Dergisi*, c. III, İstanbul, 1947, s. 1549. TDK yayını.

(103) *Tarama Sözlüğü*, c. VI, Ankara, 1972, s. 4705. TDK yayını.

(104) Hikmet Dizdarsoğlu, *Yusufelili Huzûri*, s. 64.

(105) a.g.y., s. 89.

(106) a.g.y., s. 121.

(107) Hikmet Dizdaroğlu, "Çevheri'ye Dair Bir Vesika", *Fikirler dergisi*, sayı: 262—263, 31 İkincikânun 1944.

Bize gelen KITAPLAR

● Ümit Yaşar OĞUZCAN : "*Âşık Veyssel : Dostlar Beni Hatırlasın*". Bütün Şiirleri. 3. baskı. Tükriye İş Bankası Kültür Yayınları, Edebiyat Dizisi: 21. Ümit Yaşar'ın "Dostlar seni unutmuyor mu" şiiri ve önsözü ile Sabahattin Eyüboğlu'nun 1952 de yayınladığı "Halk Şiiri ve Âşık Veyssel" yazısı kitabın başında yer almıştır. 20x14 cm. boyunda, 286 sayfa, 15 lira.

● Gönül ÖZDEMİR : "*Garb Dillerinde Dr. A. Süheyl Ünver Bibliyografyası*" Bibliographie du Dr. A. Süheyl Ünver en langue Français, Anglais, Allemand et Italien. İst. Üni. Yayınları, Rek. No. 1487, Cerrahpaşa Tıp Fak. No. 3, Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü, No. 60/1. 1970, İstanbul. 500 adet basılmıştır. 24x17 boyunda, 24 sayfa, parasız.

● Gönül ÖZDEMİR / Belma TANYERİ / Tülây ÖLEZ : "*Dr. A. Süheyl Ünver Bibliyografyası, III*". 1972, İstanbul. İst. Üni. Yayınları, Rektörlük N. 1804, Cerrahpaşa Tıp Fak. N. 16. Ord. Prof. Dr. A. S. Ünver'in 1933 — 1971 de yayınlanan kitap, dergi ve gazete yazıları dizini. 500 adet basılmıştır. 24x16,5 boyunda, 48 sayfa, parasız.

● Şükran KURDAKUL : "*Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*". İkinci Basım. Ankara "Bilgi Yayınevi" Yayınları: 178, Sözlük Dizisi: 4. Bine yaklaşan şair ve yazarı, onbini aşkın eseri tanıtan biyografi ve bibliyografya. Ayrıca bugüne kadar çıkan sanat ve edebiyat dergilerinin ve faydalanılan başlıca kaynaklar dizini. 19x11 boyunda, 470 sayfa, 20 lira.

● Aysel OKAN : "*İstanbul Evliyaları*". İlaveli 2. baskı. 20x13,5 boyunda, 240 sayfa, 10 lira.

● F. M. DOSTEYEVSKİ — Mehmet ÖZGÜL : "*Budala*". Roman. II. Cilt. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı: 228. 16,5x12 boyunda, 406 sayfa, 15 lira.

● Adnan BİNYAZAR (Hazırlayan): "*Atatürk Yolunda 40 Yıl*". 1933—1973 Varlık'tan Cumhuriyetin Ellinci Yılında

Uluslararası Festivaller :

I. Akdeniz Uluslararası Festivali İzmir'de Yapıldı

Yazan : BORA HİNÇER

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile İzmir Valiliği ve Belediyesi'nin her yıl yapılmak üzere plânladığı "Akdeniz Uluslararası Festivali'nin I. si 9 Haziran cumartesi'den 16 Haziran cumartesi'ye kadar sekiz gün devam etti. Başarılı bir organizasyonla ele alınan Festival'e Türkiye dahil 10 Ulus katıldı. Festivalde öncelikle ulusal halk dansları, her ulusun kendisine mahsus yemekleri, kıyafetleri, el sanatları yer aldı. Ayrıca Akdeniz ülkelerinin en tanınmış aşçıları, lokanta sahipleri ve turizm uzmanlarının katıldığı bir "Folklor, gastronomi ve turizm sempozyumu" düzenlendi.

Festivale Cezayir, İtalya, İspanya, Kıbrıs, Fransa, Libya, Suriye, Tunus, Yugoslavya ve Türkiye katıldı.

Bu vesileyle İzmir en hareketli günlerinden birisini yaşadı.

Festival, 9 Haziran cumartesi günü Turizm ve Tanıtma Bakanı Ahmet İhsan Kırmırlı'nın açış konuşmasıyla başlamıştır. Kırmırlı bu konuşmasında "Akdeniz Kıyıları, 20. Yüzyılın kültür ve turizm hareketlerinin merkezidir", demiş, Festivalin Akdeniz ülkeleri arasındaki dostluk ve kardeşliğin artmasına vesile olmasını dilemiştir. Saat akşam 18'de başlayan törende Başbakan Naim Talû ve Ticaret Bakanı Ahmet Türel de bulunmuştur. Festivale katılan ulusların millî marşları çalınmış, daha sonra folk dans ve müzik toplulukları şehir sokaklarında düzenlenen defileye katılmıştır. Cumhuriyet Alanından Alsancak'a kadar bir yürüyüş yapılmıştır. Bu geçite ayrıca İzmir'deki yüzlerce kuruluş iştirak etmiştir.

Gece, Büyük Efes Otelinde ve Kordon Boyu'nda Akdeniz Sofrası düzenlenmiş, Seçmeler. Varlık Faydalı Kitaplar: 134. 16,5x12 boyunda, 282 sayfa, 10 lira.

● Lady MONTAQU — Aysel KURUTLUOĞLU : "*Türkiye Mektupları, 1717—1718*". Tercüman 1001 Temel Eser: 12. 1001 Temel Eser'ler hakkında Kemal Ilıcak'ın sunuş yazısı ile Lady Montaqu'nun biyografisi. 19,5x13,5 boyunda, 208 sayfa, 10 lira.

her ulusun aşçıları tarafından hazırlanan yemekler sunulmuştur. Fuar Aa'a Gazinosunda düzenlenen resepsiyona bütün ulusların temsilcileri ve toplulukları katılmıştır.

Festival boyunca folk dans grupları, müzikleri eşliğinde oyunlarını oynamışlardır. Gruplar Kordon Boyu'nda, İzmir Uluslararası Fuarı Açık Hava Tiyatrosu'nda, Efes ve Bergama'nın tarihi açık hava tiyatrolarında gösteriler yapmışlardır. Konuk ulusların toplulukları yanında memleketimizin hemen her bölgesini temsil eden ekiplerin Kordon Boyunda bir arada ve yüzlerce dansçının aynı anda oyunlarını oynamaları muhteşem bir tablo ortaya koymuştur. Zengin giyimlerimiz de çeşitliliğiyle gözleri kamaştırmıştır.

Bu arada İzmir'li terziler, Türk Halk Kültürü'nün ürünü ulusal kumaş ve giyimlerimizden esinlenerek Türk müziğiyle süsledikleri Türk ulusal zevkini yansıtan kreasyonlarını Büyük Efes Otel bahçesinde yerli ve yabancı misafirlere tanıtmışlardır.

Halk sanatları ve el işleri sergileri de bu süre içinde Fuar içindeki pavyonlarda sergilenmiştir. Bu sergilerde Akdeniz uluslarının birleşik yönleri gözler önüne serilmiştir.

Festivalin zengin olması için folk müziği konserleri, festival turları, çeşitli kervanlar düzenlenmiş, Akdeniz ülkelerinin birbirini daha yakından tanımasına fırsat hazırlanmıştır.

"1973 Folklor Gastronomi Sempozyumu" nun 4 gün süren çalışmalarını açan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Tanıtma Genel Müdür Yardımcısı Sunuk Pasiner, sempozyumun yalnız Akdeniz uluslarının değil, bütün dünyanın ilgisini çekeceğini söyledi. Çalışmalarda başarı dilemiştir. Sempozyum Başkanlığına Doç. Dr. Ergun Göksean getirilmiştir.

Çok yönlü, hareketli ve başarılı geçen I. Akdeniz Uluslararası Festivali 16 Haziran gecesi sona ermiştir. Gelecek yıl aynı tarihler arasında II. Festival'in daha geniş şekilde ele alınması kararlaştırılmıştır.

Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Kadın Giyimleri

Yazan : Dr. Müjgân CUNBUR

Karacaoğlan'ın şiirleri XVII. Yüzyıl Anadolu'sunda yerleşik hayata girmemiş Türklerin etnografyası ve folkloru için bir hazine değeri taşımaktadır. Bu açıdan ele alınıp şiirler tarandığında bir kitapçığı dolduracak malzeme bulunacaktır. Özellikle kadın ve kadın giyimleri konusunun Karacaoğlan'ın deyişlerinde seçkin bir yeri vardır.

Elif'ler, Zeynep'ler, Eşe'ler (Ayşe), Döneler, Hürü'ler (Huriye), Düriyeler, Döndü'ler, Benli Cennet, Hasanbal, Hatice, Emine, Hadime, Şerife, Leylâ, Meryem, Şirin ve Sultan'lar, onun şiirlerini ala, kara ve hürna gözleri, eğrice yaya benzeyen, yıkık sırma kaşları, ispir balaban ya da ceylan bakışları, inci sedef dişleri, sultanî kiraz dudakları, aya benzeyen ağca gül yüzleri, çifte benli ak gerdanları, siyah zülül top perçemleri, topuklarını döğen meşelikli saçları, güvercin duruşları, küçük sekişleri, kumru gibi sesleri, yayla çiçeği kokularıyla doldururlar. Petekteki bala benzetilen gelinler, ay ile bahsetmiş, gün ile doğan kızlar, süzölmüş bala benzetilen gül yüzlü, kuğu salınıklı güzeller giyimleriyle de Karacaoğlan'ın deyişlerini süsle nektedirler.

Karacaoğlan, bir kaç şiirinde Afşar ve Yörük güzellerinden söz ederse de onun en çok üzerinde durdukları Türkmen kızlarıdır :

- "A. gözlü Türkmen kızı
Çeter gider göçlerini"
"Türkmen kızı katarlamış mayayı"
"Türkmen kızı bizle açtı arayı"

Karacaoğlan'daki kadın giyimlerinde kullanılan kumaş çeşitlerini şöylece sıralayabiliriz :

KUTNU : Bir çins pamuklu ve yollu desenli kumaş, çoğunlukla üç etekte kullanılmaktadır :

- "Kutnu zubun geyme dedim, geydin mi?"
"Kutnu zubun usul boya"

Bu mısralarda geçen zubun, üç etekli elbise anlamına geldiği gibi, bazı bölgelerde bezden yapılmış iç hırkası ve iç göm-

leşine verilen bir addır. Yine "kutnu" için bir beyitte Karacaoğlan :

- "Geyin kutnu kumaş karşısında salın
Ko desinler şu yiğidin, şu gelin" diyor.

MELES : Çoğunlukla gömlek yapılan, el ile işlenmiş pamuk ipliğinden dokunmuş bir kumaş cinsi :

- "Meles gömlek geymiş vücudu nazık"
"Meles gömleğini attın bilekten"
"Meles gömlek geymiş holalı gelin"

KETEN : Gömlek ve yağlık yapımında kullanılmıştır :

- "Keten gömlek geymiş kolu salmal"
"Al benekli keten olsam"

Yar boynuna sarsa beni"

CUHA :

- "Çuhalar geydirdim çifte benlime"

SIRMALI KUMAŞ :

- "Geydiğin elbise sırma tel gibi"
"Sırmalar geymişsin alın üstüne"

ATLAS :

- "Ak topuk üstünde atlas tumanı"

KADİFE :

- "Kadife şalvarlı, tüll libaslımın"

KÜRK :

- "Svamus kolların hep samur geymiş"

İBRİŞİM : İpekli kumaş

- "Geyinmiş, kuşanmış ibrişim şalı"

Şal çoğunlukla "Lefir: Lâhor" şalı olarak geçmektedir :

- "Bellerinde gördüm Lefir şalı"

Karacaoğlan'ın andığı kadın giyimleri arasında geçen, geniş kollar, kol kenarları oyulu "gömlek", kutnudan yapılmış "zubun", üç etek anlamına gelen "saya", "elbise", "libas", "tuman", "don", "şalvar" ve "önlük" vardır :

- "Geyinmiş, kuşanmış türlü libası"
"Ak şayalar geyip karşısında durma"
"Ak saya geyinmiş, gelinler, kızlar"
"Ak göğsünü sıkmış saya"
"Sırtına geyinmiş sırf mavi saya"
"Altına al geyer üstüne yekte"
"Beyaz topuk sandal tuman üstüne"
"Ak topuk üstünde sandal tumanı"

- "Annacımdan gelen şu mavi donlu"
"Ördek simalica yeşil donludur"
"Mavi donlumu salıyıyor karşışında"
"Acele gezem mavi donlumu var m'ola"
"Alhdır şalvarının torları"
"Bir güzel gördüm de şalvarı parlar"
"Al önlüklü, mavi yazma"
"Kırmızı önlüklü yar ister gönül"

Bu giyimler türlü renktedir :

- "Geyin kırmızıyı, alı sevdiğim"
"Sevdiğim üstüne dört libas geymiş
Bir kara, bir yeşil, bir al, bir beyaz"
"Eğnine geyinmiş alınan moru"
"Entari geyinmiş firengi rengi"
"Donatayım yeşil ile, al ile"
"Alı, morlu türlü libas geyinir"
"Yeşilin üstüne al incinir mi?"
"Yakıştırmış yeşili, alı"

- "Ak kolunda kol başısı kırmızı"
"Karayı bağla da beyazı çöz at"
"Alları çıkarıp karalar geyip"
"Kime kin ettin de geydin alları"
"Elin yarı yeşil geymiş, al ilen
Benim yarım sade geymiş bellidir"
"Karalar mı geydin alın üstüne"
"Sevmediğim kara donu
Dost karşışında geydin bugün"
"Allar geyinmiş de celenk sokunmuş"
"Beyaz geymiş alta üste de mavi"
"Al üstüne yeşil donu geyenler"

Bu örneklere bakınca Karacaoğlan'ın gönüllü al ile yeşildedir, denilebilir. Kadın ve elbiseleri çoğunlukla düğmelerle süslenmiştir :

- "Ak savay geyinmiş boylu boyunca
İlklemiş düğmesini geyince"

- Düğmeler, renkli olabildiği gibi altın, gümüş, lâl ve mercandan da yapılmıştır :
"Elvan elvan düğmelerin çözdüğüm"
"Ak göğsü bendi de gümüş düğmeden"
"Ak göğsün üstüne gümüş düğmesin"
"Altun düğme dikmiş kırmızı yüze"
"Düğmeler diktireyim lâl ü mercan"
"Ak göğsün üstünde sandal düğmeyi"

Karacaoğlan düğmelerin dikilişi şekillerine varıncaya kadar bu konuda derinleşir ; düğmeler ya çift yan yana, ya çok sık, ya da çapraz dikilmişlerdir :

- "Göğsü koşar koşar düğmeli değil"
"Beyaz göğsün görünmüyor düğmeden"
"Sıkça dikmiş kız düşünün düğmesini"

- "Has yıldız düğmeler çapraz vurulmuş"
"Ak göğsün çapraz düğmesin"

Elbiselerin kol kısmında ve bileklerde de düğme bulunduğunu Karacaoğlan'ın iliklerden söz eden şu mısralarından anlıyoruz :

- "Ak kolların sıkılmış altun ilikler"
"Sırma çepken ak kolları ilikli"

Şairimizin :

- "Dostum yemenisin belden bürünür
Etekleri yere düşmüş sürünür"

dediği kadın elbiselerinin bellerine çoğunlukla "kemer", "kuşak"la bağlanıp sıkılmıştır. Karacaoğlan'ın deyişlerinde dile getirilen kadınlar çoğunlukla ince bellidir. Parmağa takılan halkadan geçecek kadar ince olduğunu anlattığı beller konusunda Karacaoğlan'ı oldukça mübalâğalı buluruz :

- "Zehgirden geçiyor beli kızların"

Bele ekseriyetle kemer takılmaktadır :

- "Kemere sığdırmış ince belleri"
"İnce kemer bağlı bel kenarında"
Kemerler çok defa altındandır :
"Altun kemer sıkılmış ince belleri"
"Altun kemerin olayım"

Gümüştan de olmaktadır :

Gümüş kemer ince bel ile oynar"
dizesinde olduğu gibi, kıymetli taşlarla süslüdür :

- "İnce bel üstüne cevahir kemer"

Sırmalı telli, altın savatlı da olabilmektedir :

- "Sırmalı tellerden altun savath
Kemer kuşak kızm belinde kaldı"

Kuşaklara gelince ipekli kumaştan, şaldan yapılmakta saçakları dize kadar uzanmaktadır :

- "İbrişim kuşaklı ince bellidir"
"Çiğ ibrişim pek yakışır beline"
"Şal kuşaklı ince belli bir gelin
Boğum boğum boğmuş ince belini"

Bir mısradan da al siktirmeden söz edilmektedir :

- "Al siktirma kavuşturmış belini"

Karacaoğlan'ın şiirlerinde kadınlar ayaklarına telli yemeni, altun nalın, mest, sarı edik ve çizme giymektedirler :

- "Ayağına geymiş altundan nalın"
"Geyin altun nalını dilber"
"Ayağına geymiş telli yemeni"
"O güzelin ayağında mesti var"

"Güvercin topukla sarı meslinin"
 "Çizme alam ayağına geyersen
 Ökçesinde çamurlara bas gelin"
 "Kırmızı önlüklü, sarı çizmeli
 Hatun kızlar nerden gider yolunuz?"
 "Sarı edik geymiş koncu dizinde"
 Karacaoğlan'ın kimi ak topuklu, kimi güvercin topuklu diye övdüğü sevdiğinden istediği şudur:
 "Yalın ayak basma yere"

Karacaoğlan'ın deyişlerinde kadınların saçları, saç şekilleri, başlıkları, başa takılan süsler, küpe, bilezik, yüzük, halhal gibi bezekler, kadınların süründükleri kolar ise bir yazıyı dolduracak kadar çok ve çeşitlidir.

Kadın saçları ya bele kadar uzanmakta:

"Taramış zülünü dökmüş bir yana
 Salıvermiş ince belin üstüne"
 ya da topuklara değmektedir:
 "Saçları topukla eyleyor cengi"
 "Uzundur saçları topuğun döğeri"
 "Sırma ile karıştırmış saçını
 Altun saç yanağın, topuğun döğeri"
 "Gelin der ki alı pullu başım var
 Altun sırma düşmüş, sandım topuğa"

Başın iki yanındaki zülüm denilen saçlar gerdana doğru taranmaktadır :

"Zülüfü gerdana dökük"
 "Zülüfü gerdana tarayışlımın"
 "Taramış zülünü, eğdirmiş saçın
 Dökmüş ince bele tel karma karış"

Kâkül ve perçemler de Karacaoğlan'ın şiirlerinde yer almıştır:

"Kâkülleri yüzde, tel incinir mi?"
 "Kaldır perçemini görem yüzünü"

Perçem kadınların alınlarını süsleyen bezeklerdendir. Karacaoğlan bunların mor renklilerinden söz etmektedir:

"Alın mor perçemli yardan ayrıldım"
 "Uydurmuş gazıyı perçem sıralı"

Saçlara sırma ve altın teller karıştırıldığını yine Onun şiirlerinde okuyoruz:

"Seherde rast geldim yarin göçüne
 Altın teller asmış siyah saçma"
 "Sırmalar karışmış telden ziyade"
 "Sırma ile karıştırmış saçını"
 "Sırma karıştırmış sümbül saçına
 Döküp gider dal boyunu düzerek"

Saçlar sırma ve ipek tel ile örülmektedir:

"Başı ibrim ibrim telli bir gelin"
 "Doştun saçı çiğ örgülü tel olur"

Saçlar ince ince örülmetke, her örgüye "belik" adı verilmiştir. Bu söze Karacaoğlan'da sıkça rastlanır:

"Şehri gibi mor beligin parlatır
 Atar sümbül saçın bele düşürür"
 "İbrim ibrim olmuş sırma belikler"
 "İbrişim beligin turalı gelin"
 "Gelinin beligin saydım"
 "Gelinin beligi deste"

Belikler omuzlardan aşağı salıverilmekte, bazen sayıları kırkbeşe kadar çıkmaktadır:

"Kulucuna atmış ibrim belikler"
 "Onbeş yaşında da kırkbeş belikli"

Belikler ayrı ayrı bırakılmamakta, "saç bağı" denilen bir şeritle birbirine bağlanmakta ve çoğunlukla altınla olmaktadır:

"İrgalarsa saç bağı belini yavrının"
 "Alam beligine altun saç bağı
 Tak saçını ince bele as gelin"
 "Alayım da sana altun saç bağı"
 "Altun saç bağı da topuğun döğeri"
 "Altun saç bağları topuğa değer"

İpekten yapılmış "erbi" denilen saç bağları da vardır.

"Dök'vermiş kolunca erbinin ucu"

Karacaoğlan'da çok renkli, değişik baş süslerine rastlanmaktadır. Nitekim kendisi de:

"Çeşit çeşit başcağızı bağladır"
 "Sabah akşam türlü yazma bağlanı"

diyor. Karacaoğlan'ın şiirlerinde de kadınlar başlarını bağlarken ayna karşısında dırlar:

"Aynasın almış da başını bağlar"

Baş örtüsü bazen ince bir yemenidir:

"Başına almış bir ince yemeni"
 Başlığın eğri duruşu moda gibidir:
 "Annacımdan gelen gelin
 Eğri bağlar başlarını"
 "Eğdirmiş serpuşun telli görünür"

Sevdiğinin başında kadifeden fes vardır:

"Başına vurunmuş kadife fesi"
 Alın kısmına altın takılmaktadır:
 "Alınma bağlamış altundan ahça
 Koluğuna çalmış ipekten bohça"

Başlığı süslemek için çiçek ve altın çe-

lenk kullanılmaktadır; şair buna birçok şiirlerinde yer verir:

"Başına takmışsın altun çelengi"
 "Başına sokunmuş altun çelenk eğrisin"
 "Başına vurunmuş çelenk eğrisi"
 "Başına sokmuşsun gülü, nergizi"
 "Başına sokunmuş gülü, nergizi"
 "Başına sokulmuş gülü, lâlesi"
 "Elvan çiçeklerden sokma başına"

Karacaoğlan "elwane" denilen bir örtüden de söz eder:

"Güzel olan elvanesin bağlanı"

Gelinler başlarına çoğunlukla al renkli "Vala" denilen bir örtü örtünmektedirler:

"Geydiği başına vala al gibi"
 "Başı al valalı, güçücek gelin"
 "Yüzü bürümüş al yeşilli vala"

Karacaoğlan bir kızın gelinlik çağı geldiğini şöyle anlatmaktadır:

"Günde bağlanırsın sarı
 Bu valanın al'olma mı?"

Kadınlar yüzlerini "poşu", bir kaç yerde de "peçe" diye geçen bir örtüyle örtmektedirler:

"Poşuyu yüzünden kaldır da yörü"
 "Başına bağlamış ibrişim poşu"
 "Elinde durur boğçası"
 Alınında siyah peçesi"
 "Yüzüne vurduğun sırmalı peçe"
 "Önü al önlüklü yüzü peçeli"

Gelinlerin yüzü ipek duvakla örtülüdür:

"Gelinin yüzünde ipek duvaklar"

Karacaoğlan'ın bir şiirinde "hotoz", bir diğerinde de yaşmaktan bahsedilmektedir, bu üzerinde durulacak bir husustur. Karacaoğlan'a maledilmiş deyişlerden olması da muhtemeldir:

"Hotozunu devre bağlama dey"
 "Yaşmağın aç da süz uğrun uğrun"
 Yüzlerini kapayanlara Karacaoğlan şöyle seslenir:

"Beni görüp mah yüzünü bürüme"

Yine bu deyişlerde başa örtülen "bürüm-cük" ile "ipek atkı" dan bahsedilmektedir:

"Başına bürümüş ibrişim bürümcek"
 "İbrişim atkıının telinden misin"

Tülbent yağlık da baş örtüleri arasındadır:

"Tülbent yağlık vurmuş şu hilâl kaşa"

"Kibar yar alınma bir yağlık çaldı
 Yeşil midir, otlaz mıdır, al mıdır?"

Bir de "Mahrama" denilen bele kadar başı örten büyük bir örtü vardır:

"Telli mahramasın attı üstüme"
 "Telli mahramasın atmış boynuna"

Karacaoğlan'ın şiirlerinde kadınların sürme çektikleri, allık süründükleri, koku kullandıkları görülmektedir; bunlardan sürme en çok rastlanan bir süs vasıtasıdır, ancak dikkati çeken nokta Karacaoğlan'ın sürmeyi yalnız ala gözlülere çektirmesidir:

"Sabahdeyin tan yüzüne
 Sürmeler çekmiş gözünü"
 "Sürmelemiş kaşı ile gözünü"
 "Karakas altında sürmeli gözdür"
 "Kaşları, gözleri sürmeli gelin
 Ala göze siyah sürme çekinir"
 "Alagözlerine sürmeler çekmiş"
 "Şu ala göze siyah sürmeleri"
 "Gitti mi ola ala gözün sürmesi"
 "Ala göze siyah sürme
 Ne hoş olur tana karşı"
 "Sürmeler çekeyim şol ala göze"
 "Ala göze siyah sürme
 Çekilir kara değil mi?"
 "Ala göze siyah sürme çekerler"
 "Ala göze siyah sürme çekme"
 "Sürmeler çekmiş de mest ala göze"
 "Sürmeli gelinin derd'aldı beni"
 "Bu sürmeler sana Hak'tan çekilmiş"
 "Kudretten mi ala gözün sürmesi"

Kaşlara da sürme sürüldüğü şu beyitten anlaşılmaktadır:

"Alçım alçım sürme olsam
 Yar kaşıma sürse beni"

Karacaoğlan'ın "Yanaklar kırmızı elma irengi" dediği güzellerin yanaklarına allık sürdüğü de şu beyitten tahmin edilebilir:

"Al rengini mah yüzüne
 "Saçıkça güzel olursun"

O devirde kadınların koku süründükleri, mis kokulu bir yağ ile yağlandıkları, özellikle zülüflerini yağladıkları şu mısralarda yazılıdır:

"Ben yarımı kokusundan bilirim"
 "Mis kokulu yağlar ile yağlanı"
 "Günde üç-beş kere zülünü yağlar"
 "Zülüfleri misk ü anber yağlıdır"
 "Dostum misk çalmış siyah saçına"

Bu arada "Kallemiş" diye adlandırılan

Kel Oğlan Masalı

Derleyen : Numan KARTAL

bir güzel kokudan bahsolunmaktadır:

"Kallemiş mi döktün kara zülüfe"

Yapma benlere de rastlanmaktadır:

"Gözün kuyruğuna yakın

Yare bir ben gerek bir ben"

Şairimiz al bir yanağı ya sünbül ya da beyaz tüle süslemektedir:

"Al yanak üstüne sünbül takarsın"

"Al yanağı beyaz tüle uydurmuş"

Kadın elleri çoğunlukla kınalıdır. Kınalar ya kan gibi al, ya elvan elvan ya da boğum boğum yakılmıştır:

"Ak ellere al kınalar yakarlar"

"Elleri kınalı kumru seslinin

"El kınalı, göz sürmeli"

"Ak eline al kınalar yakarsın"

"Ak ellere al kınalar yakılır"

"Ak eline kına yakmış kan gibi"

"Ak elleri elvan elvan kınalı"

"Ak ellere elvan kına yakılmış"

"Boğum boğum kınalamış ak elin"

"Boğum boğum al kınalı el ile"

Gelin olup bize gelesi kızlar"

"Boğum boğum kınalanmış sürmeli"

"İki eli boğum boğum kınalı"

Karacaoğlan'ın yaşadığı devirde Türkmen kadınının zinetleri oldukça zengindir, çeşitlidir. Dikkati en çok küpeli misralar çeker:

"Kulağı küpeli bir yar yitirdim"

"Kulağı küpeli bir yar getirsem"

"Alın perçemli, kulağı küpeli"

"Küpeler kulakta mum gibi yanar"

Küpeler çoğunlukla altından yapılmıştır:

"Kulakta altun küpeler

Hemen güzel sende m'olur"

"Altun küpe al yanağı döğüyor"

"Altun küpe şavk veriyor kulakta"

Kınalı parmakları, hatem, sarı akik, gümüş yüzükler süsler:

"Parmagında hatem yüzük"

"Ak elinde sarı akik"

"Gümüş yüzükleri takmış parmağa"

"Sağ elinde sarı akik"

Kollardaki bilezikler altından ve bir kısmı da burmalıdır :

"Kolunda altun bilezik"

"Kollarını sıkmış altun bilezik"

"Ak bilekte sarı akik"

"Yar bilezikli bilekler"

"Çinin çinin bilezikli kolları"

"Kırmızı kolçaklı altun burmalı"

"Altun burma beyaz kola uydurmuş"

Bileziğe "halhal" da denilmekte:

"Sallanıyor gümüş halhal kolunda"

ve ayak bileğine takılmaktadır:

"Ak topukta şan veriyor halhal"

Yüzü süsleyen diğer bir bezek, burna ve ya üst dudağa yakın takılan "hırızma"dır.

"Bağ dudak üstünde altun hırızma"

"Başı hırızmalı cepkenli kızlar"

Kadınların boyunlarında inci gerdanlık göze çarpmaktadır:

"İnciler takmış boynuna"

Kadın giyimleri, bezekleri konusunda Karacaoğlan'ın şiirleri, bu durumla etnografik bir bilgi kaynağıdır. XVII. Yüzyıl Güney Anadolu Türkmen kadınının, gelininin, kızının tepeden tırnağa giyimi bazı hususlarda, en küçük teferruatına kadar, bu örneklerde görüldüğü üzere, gözler önüne serilmiş, biçimlenmiş, kısacası şiirle belgelenmiştir. Türk halk şiirinin büyük ustası, ince zevkiyle kadın giyimleri konusuna yaşadığı çağ ve çevre bakımından ışık tutmaktadır.

TÜRK FOLKLOR (HALK BİLGİSİ) DERNEĞİ KONGRESİ YAPILDI

29.5.1973 günü Türk Folklor (Halk Bilgisi) Derneğinin olağan Genel Kurul toplantısı derneğin Çemberlitaş'taki lokalinde yapılmıştır.

Aynı zamanda yeni Dernekler Kanunu gereğince tüzük değişikliği yapılmış, adı tekrar ilk (1927) ve ikinci kuruluşundaki (1946) Türk Halk Bilgisine çevrilmiştir.

Ayrıca adının başında Türk kelimesinin kullanılması için İçişleri Bakanlığından izin alınması için müracaatta bulunulmuştur.

Gelecek sayımızda kongre hakkında geniş bilgi vereceğiz.

T. F. A.

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, devler top oynarken eski hamam içinde. Pireden berber, berberden al haber demişler, derken davula tokmağı güm güm indirmişlerde dağları taşları inletmişler. Dağlar padişahına çoban arandığını dört yöne bildirmişler.

Aradan çok geçmemiş, Kel Oğlan çıka gelmiş, ben padişaha çoban olurum, demiş. Olur mu olmaz mı diye tartışmışlar, sonunda olmasına karar vermişler ya saray ileri gelenleri, sonunda yüzümüz kara çıkmasa demişler. Derken gün inmiş, hindi asmaya binmiş, bizim Kel Oğlan da dağlar padişahına çoban olmuş.

Olduğu akşam çayırdaki çimenleri döşek, yaprakları yorgan etmiş, bir güzel uyku çekmiş, ama düşünde güzel mi güzel, ayın ondördü gibi bir güzel görmüş. Bu düşün mutluluğu içinde erkenden kalkmış, koyunları önüne katmış, otlığa gitmiş. Koyunlar gidedursun, yeşil çimenlere yayıla dursun, Kel Oğlan da kızı düşünür durmuş. Çimenler gibi gönlü yeşerir, içinden ne yapmam ki dermiş.

Derken bir elma ağacı görmüş, üstüne çıkmış. Koyunlara elma döker, karınlarını iyi doyurmalarını istemiş. Gel zaman git zaman aradan uzun bir süre geçmiş. Saray ilgilileri memnun, padişah memnun. Ama bir gün gene elma ağacına çıkmış, elmaları yere dökmüş, koyunlara bana elma bırakın, yoksa sizi keserim demiş. Koyunlar buna elma bırakmamışlar, yalnız koç ağzında kırmızı bir elma Kel Oğlan'ı beklermiş. Ama koç ta elmayı yemiş. Kel Oğlan, e demiş koyunlarla sen de kesilme yi hak ettin. Kel Oğlan tüm koyunları kesmiş, sıra koça gelmiş. Birde bakmış koçun boynuzunda bir elma. Kesmekten vazgeçmiş. Koyunlardaki çanların hepsini koça takmış, eve gelmiş. Padişah demiş ki,

(*) Bu serinin ilk 15 masalının sonuncusu 12. cilt, 239. sayımızın 5327. sayfasında çıkmıştır. Bu sayımızdan itibaren seriye devam edeceğiz.

nerde koyunlar? Kel Oğlan anlatmış olayı, kestim tümünü, demiş. Kel Oğlan kızgın padişahın yüzüne bakmış. Anlaşıyor ki padişahım, bana çok kızdınız, ben gideyim artık demiş, gitmiş.

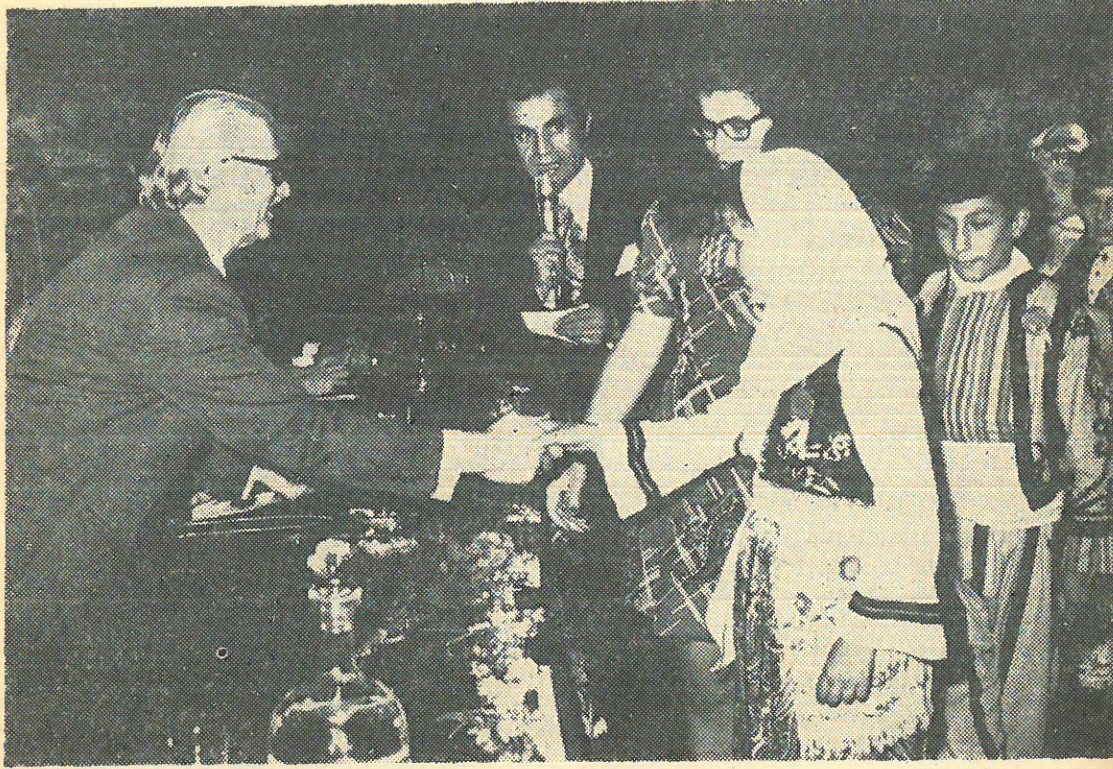
Gitmiş, gitmiş ama akli düşündeki güzele takılı kalmış. Yollara düşmüş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir pınarın başında oturmuş, biraz su içeyim demiş. Sonra yere uzanmış, bir uyku çekmiş. O sırada başı ucunda bir ses Kel Oğlan, Kel Oğlan diye seslenirmiş. Uyanmış, bakmış, sarayın nazırı. Bak arkadaş demiş nazır, senin yüzünden biz de saraydan kovulduk. Bizi kovan padişaha bir oyun edelim, kızını kaçıralım. Kel Oğlan dünden razı. Ama nasıl demiş. Anlatmışlar olayı. Koç, padişah kızı gökçeçiçek'indir. Hergün ağılın kapısında ilk horoz ötüşünde onu gider ve yalnız görün. Oraya gidelim, kızı alıp kaçalım. Ama önce büyü yapmak gerekir ki, konuşmasın, dili tutulsun. Bunun yolu ne demişler. Kel Oğlan ondan kolayı ne var demiş, giderim anama, yaptırırım büyüü. Öyle de yapmış, bir gül okutmuş. Gül elde, mutluluk dilde gelmiş saray nazırının yanına. İki yola koyulmuşlar, az gitmişler, uz gitmişler, dere tep düz, altı ayla bir güz gitmişler, sonunda dağlar padişahının sarayına varmışlar. Gece olmuş, ilk horoz ötüşünde sarayın bahçesine dalmışlar, ağılın yolunu tutmuşlar. Birde bakmışlar Gökçeçiçek koçu sever, ah benim Kel Oğlan'ım nerde, neden seni yalnız bıraktı der. Meğer kız da Kel Oğlan'ı düşünde görmüş, kelliğinin altındaki kara gözlerine vurulmuş. İki karşı karşıya gelmişler. Kel Oğlan çiçeği burnuna koklatmış, Gökçeçiçek ardından tıptış tıptış gitmiş. Gelmişler keller ülkesine, düğün dernek kurmuşlar, kırk gün kırk gec davulları vurdurmuşlar. Bir güzel düğün denek yapmışlar. Padişah kızının ahına yana dursun onlar ermiş muradına, etme bulma dünyası demişler bu dünyanın adına, darısı tüm okuyanların başına.

(Anlatan: Osman Emir, Kusça Köyü, Adapazarı, 1958)

VI. İlkokullararası Halk Dansları Şenliği

Yazan : Çora HİNÇER

Yarışmalar sonunda finale katılan Halk Dansları ekiplerinden Edirne Şehit Asım İlkokulu yöneticisi ve öğrencilerine Jüri Başkanı İhsan Hınçer plaket, sertifika ve çiçek verirken...

Bu yıl İlkokullararası Halk Oyunları Şenlikleri, a) İl yarışmaları, b) Yarı finaller, c) Finaller olmak üzere üç bölümde ve 5 nisan 1973 tarihi ile 2 Mayıs 1973 günleri arasında yapıldı.

Yarışmaya Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ ve İstanbul'dan 142 ilkokul çeşitli bölge ve mahallî folk dans topluluklarıyla katıldı.

Yarı finale, 32 ilkokul topluluğu iştirak etti. Bu elemelerden sonra Anafartalar (Beşiktaş), Cemal Gürsel (Gaziosmanpaşa), Fevzi Çakmak (Kartal), Hamdi Helvacıoğlu (Kırklareli), Gökçeyazı (Balıkesir), İshakağa (Beykoz), Kemal Kaya (Bakırköy), Namık Kemal (Beyoğlu), Özel İnal (Bursa), Selim Sırrı Tarcan (Şişli), Şehit Asım (Edirne) ve Yavuzevler (Bakır-

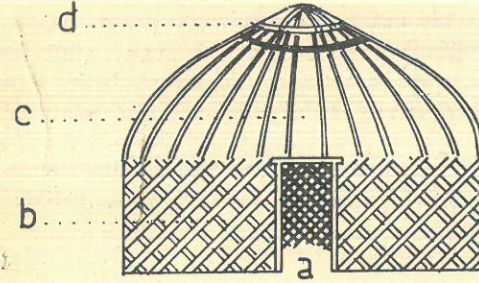
köy) ilkokulları Jüri'nin verdiği puanlarla finale kaldılar.

Finale kalan bu 12 ilkokul halk dansları takımı 1 Mayıs 1973 günü Cumhuriyetimizin 50. Yılı dolayısıyla geliri İstanbul'da yapılacak olan Cumhuriyet Anıtına verilmek üzere ve prova jeneral mahiyetinde bir gösteride bulundular. Bunu takiben 2 Mayıs günü de final yarışmaları yapıldı.

İstanbul Valisi Vefa Poyraz, Millî Eğitim Müdürü Ali Yalkın ve T. Ticaret Bankası G. Müdürü Turgut Sızmaoğlu'nun konuşmalarıyla başlayan final yarışması neticesinde halk danslarımızın aslına uygunluğu, giyimlerin bölge özelliklerine intibakı ve oyunlarda başarı, beraberlik, ritme uyma yönünden verilen puanlara göre okul toplulukları aşağıdaki sıraya göre

Orta Asya Türklerinde Çadır ve Kimiz

Yazan : Abdülkadir İNAN

Çadırın maketi : a) Kapı, b) Kanat, c) Uk, d) Çangarak.

Orta Asya Türk ve Moğol boyları çadırlarına "çadır" demez, "KİYİZ EV" yani "Keçe ev" derler. "Çadır" ise birkaç ip ve

dereceye girdi. Yarışmayı kazanan ilk beş okul şunlardır:

1. İshakağa İlkokulu (Karadeniz Horonlarıyla).
2. Cemal Gürsel İlkokulu (Eğin Halaylarıyla),
- 3 — Bursa Özel İnal İlkokulu (Kars—Kafkas Bölgesi Danslarıyla),
- 4 — Anafartalar İlkokulu (Erzurum Barlarıyla),
- 5 — Yavuzevler (Karadeniz Horonlarıyla).

Bu okulları puan sırasına göre şu okullar izledi:

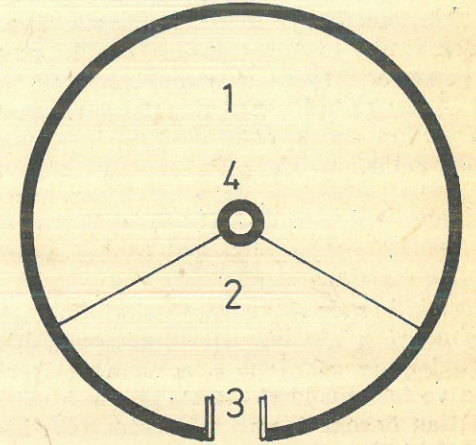
Selim Sırrı Tarcan, Şehit Asım, Gökçeyazı Köyü, Fevzi Çakmak, Kemal Kaya, Namık Kemal, Hamdi Helvacıoğlu.

Marmara Bölgesi seçmeleri il merkezlerinde, İstanbul seçmeleri, yarı finaller ve final İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayı'nda yapıldı.

2 Mayıs günü yarışma bitince sonuçlar ilân edildi ve bütün okullara ve dereceye giren topluluklara armağanları verildi. Som gümüşten yapılan Altın Davul armağanını 1973 yılı şampiyonu Beykoz İshakağa ilkokulu grubu kazandı.

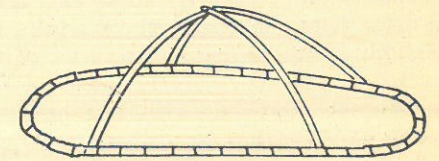
Türk Ticaret Bankası Genel Müdürü Turgut Sızmaoğlu'nun kapanış konuşmasında verdiği müjdeye göre gelecek yıllardaki yarışmalar bütün Türkiye'yi kapsamına alacaktır.

kaba dokuma ile birkaç kazıktan ibaret olur. Göçebe Kırgız—Kazaklar büyük balarının yaşadığı ve içinde öldüğü "Keçe ev"i kutlu sayarlar, "ülken üy" derler. Bazen da "Kara çangarak" derler ki kutlu

Çadırın içi: 1 — "Tör" denilen yer (Anadolu'da buraya "Üst—baş" denilir), 2 — Gelin ve güveyin oturabileceği yer, 3 — Kapı (daima doğuya bakar), 4 — Ateş yakılan yer.

ateşin dumanile kararmış "çangarak" demektir. Bu çadırın başka parçaları hakkında bir inanç yoktur.

Çangarak

"Kara Çangarak" çadırlara gelen kabile kadınları bu çadırın ateşine yağ atarlar; lohusaların başına bu çadırda oturan adamın külâhını veya kuşağını koyarlar; habis ruhların, al karışımın, bunlardan korktuklarına inanırlar.

"Kara çangarak"ın kabile içinde birçok imtiyazları vardır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

rinde durarak, Karacaoğlan'ın kimliğinden söz etti. Müteakiben oturma başkanı Cunnur sözü Orhan Şaik Gökyay'a verdi, Gökyay, Karacaoğlan'ın dili ve yaşadığı çağa dokundu. Daha sonra Cahit Öztelli söz aldı. Kısa bir konuşma yaparak Karacaoğlan hakkındaki bilgileri eserinde yazdığını ifade etti. Dinleyicilerin kendisine soru sormalarını diledi. Sorulan sorulara karşılık "bu konuda kitabımda bilgi var, oraya bakınız", dedi. Nejat Birdoğan, Karacaoğlan'ın yaşadığı ortam, şiirlerindeki ana tema, kişiliği ve ve mensup olduğu yüksek boyları hakkında geniş kapsamlı bir konuşma yaptı. İbrahim Minnetoğlu, Mut'lulara hitap ederek Karacaoğlan'ın hemşehrilerinin ona daha yakından sahip çıkmaları gerektiğini, kendilerinin böyle bir eşsiz Âşığın yattığı yerde doğmuş olmalarından dolayı iftihar etmekte cidden çok haklı bulduklarını söyledi.

Açık oturum Millî Folklor Enstitüsü müzik seksiyonu uzmanı Refik Ünal tarafından banda alındı.

Gece programı yazlık sinemada aynen tekrarlandı. Bu kez Ankara Radyosundan halk türküleri sanatkarı Aysema Çağlayan tarafından halk türküleri okundu. Âşıklar kendilerine ait şimdiye değin hiç bir yerde cıkunmamış ve yayınlanmamış birer şiir ve türküleri ile yarışmaya katıldı.

Bakırköy "Anadolu Folklor ve Turizm Derneği" halk dansları grubu da Bitlis ve Kars oyunlarını oynadı.

Şenliğin sonuncu günü olan 10 Haziran-da Hocenti, Karaekşi köylerine birer gezi yapıldı. Misafirlere buralarda dut, kayısı, süt, ayran, tuluk peyniri ve yufka ikram edildi. Gece programı aynı sinemada tekrarlandı. Bahçe yine ilk iki gün olduğu gibi tıklım tıklım dolu idi. Mut ve köyleriyle yakın ilçe ve köylerden gelen halk şehiri olduğu gibi burasını da doldurmuştu.

Âşıklar son defa atıştı. Mut'lulara mutluluk dileyerek Allahısmarladık, dediler. Ankara Radyosundan Emin Aldemir ve saz takımı eşliğinde Aysema Çağlayan ve Seyhan Tütün çeşitli Yurd türküleri okudular. Adnan Türközü, türküleri ve taşlamalarıyla yine gecenin kahramanı oldu.

Bakırköy Anadolu Folklor ve Turizm Derneği folk dansları ekipleri bu defa Elâzığ ve Artvin bölgesi oyunlarını sundular.

Tarsus'lu Tekstil Fabrikası sahibi Kasım Ekenler'in, dereceye giren Âşıklara dağıtılmak üzere bağışladığı 6 bin lira ve Karacaoğlan plâketleri gösteriye gelen komşu şehir ve kasaba belediye başkanları, kaymakamlar ve tanınmış kişiler tarafından âşıklara dağıtıldı. Âşıklara ait yarışmanın sunuculuğunu birinci gün Nejat Birdoğan, ikinci gün Tahir Kutsi Makal, üçüncü gün ise Hikmet Dizdaroğlu yaptı. Son gün, Jüri kararı açıklandı. Buna göre ödül alan âşıklar ve dereceleri şöyledir:

Atışma Dalında :

- I. ler: Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık İsmail Cengiz Azerî.
- II. ler: Âşık Feymanî, Âşık Sadı Değer.
- III. : Âşık Hacı Esat Püryanî.

Şiir Dalında :

- I. : Âşık Mevlit İhsanî.
- II. : Âşık Reyhanî.
- III. : Âşık Abdülvahap Kocaman.

Türkü Dalında :

- I. ler : Âşık Tokatlı Selmanî, Âşık Mevlit İhsanî.
- II. : Âşık Feymanî.
- III. : Âşık Nuri Çeragî.

Mut'a gelen ve atışma, şiir ve türkü dalındaki yarışmaya katılan âşıklar şunlardır. Selmanî, Ümmanî Can, Sarıcakız, Sevil Selimi, Firganî, Reyhanî, Çeragî, Sadı Değer, Mevlit İhsanî, Püryanî, Musa Merdanoğlu, Feymanî, Zülfikâr Divanî A. Kocaman, ve İsmail Cengiz Azerî.

Âşıkların yol, yatak ve yemek paraları Şenliklerin Tertip Komitesince karşılandığı gibi, her birine ödüller dışında 500 er lira cep harçlığı verilmiştir.

Tertip Komitesini, başta Belediye Başkanı Yahya İnanıcı, Belediye Elektrik İşletmesi Müdürü ve folklorist Sıtkı Soylu, Kaymakam ve Turizm Derneği ilgililerini, böyle başarılı ve şehirlerine büyük alaka çeken bir organizasyonu aksmadan yürüttükleri için candan tebrik eder, gelecek yıllarda da başarılar dileriz.

Araştırmalar ve İncelemeler :

Bektâşilikte Kadın

(EVLENMEK — EVLİLİK — MÜCERRETLİK)

IV

Yazan : Doç. Dr. Bedri NOYAN

Boşanma konusu, Kur'an-ı Kerim'de Bakara sûresi, âyet: 227. ve devamındadır. Kur'an, bunu, Hıristiyanlık ve Yahudilikten daha ileri bir anlayışla ele almıştır. Kadına da hak verilmiştir. Kezâ, boşanma nedenleri sınırlanmıştır. Bektâşilik ise bu konuyu en kesin ve en pratik bir şekilde sokmuştur.

Boşanma, memleketimizde, hâlen, Medenî Kanun'a göre uygulanmaktadır. Fakat, yukarıda açıklandığı gibi, Bektâşi ailelerinde ilk kararı Mürşid verir. Söylenen iki sebep varsa ondan sonra gereği yapılır.

Hz. Muhammed : "Tanrı katında aslâ sevilmeyen halâl, kadın boşama'dır" buyurmuş. Kezâ: "Nâmuslarında şüphe olanlardan başka kadını boşamayınız, Tanrı kadınları boşayarak yeni bir kadın alan erkekleri ve kocalarından boşanarak yeni yeni koca alan kadınları sevmez" buyurmuştur.

Hz. Ali de: "Evlenez ve boşamayınız. Zira boşamadan Arş-ı a'lâ titrer" demiştir ki, burada Arş'tan maksad aile ve ulustur. Bir devletin esası ulus, ulusun kökü de ailedir.

Hanefî mezhebi talâk hakkını yalnız erkeğe tanır, kadına bu hakkı vermez. Ondan başka sünnî mezheplerde kadına da bu hak verilmiştir.

İslâmlık kadını gerek sosyal, gerek ekonomik bakımdan erkek ile eşit görmüştür. Fakat İslâm topluluğunda kadını aşağılatan İslâmiyyet değil, softanın bilgisizliği ile İslâmlığa karışan uydurma âdetler, bid'atlardır. Halbuki hiçbir din, kadını, İslâmlık kadar yüceltmemiştir. Hele bugünün Türkiye'sinde ona her bakımdan eşitlik tanınmıştır.

MÜCERREDLİK :

Aslında "Terk ve Tecrid" ile anlaşılan : "Mâsivâ'yı terk ve bu kabîl boş gereksiz, insanı yoldan alakoyucu nesnelere kendisini tercid etmek (ayırarak), irak tutmak demektir. Mücerred sözünün genel anlamı budur. Sadece "evlenmemiş" olmak anlamı özel ve dar çerçeveli anlamıdır.

Eğer bir kimse kendini nefsinin kötüye sürüklemesinden, aşırı cinsî isteklerinden uzak tutabilirse; ilişkilerinden, bağlarından sıyrılabilirse onun evlenmesinde ne sakınca olabilir? Bunların evli veya evlenmemiş (mücerred) olmalarında fark yoktur ve her iki hâlde de öğülmeğe değerdirler.

Mücerred ikrârı sadece Pîr evinde, Balım Sultân Yatırı eşliğinde sağ kulak delinerek icrâ edilirdi. Hayatı boyunca evlenmemiş ve evlenmemeğe söz vermiş olanlara "Mücerred" denilir. Bu (Mücerred) zevâc sağ kulaklarında "Mengüş = Küpe" taşır lardı.

Sonradan, Mehmed Ali Hilmi Dede Baba, İstanbul'daki Şah Kulu Sultan Dergâhında ikametine emir verildiğinde, orada da bu âyini icrâ etmiştir.

Sonradan buna itiraz edenler olmuş ve tekrar o kişileri Pîr Evi'ne götürerek orada usulü veçhile yaptırmıştır.

Dergâhların kapatılmasından sonra ise Arnavudluğa giden Salih Niyâzî Dede Baba orada da Mücerred âyini yapmış ve kulak delmiştir. Bu durum, bir zorunluk nedeniyle olmuşsa da bu kişilerin sonradan Pîr Evi'nde, Balım Sultân Yatırımı ziyaretleri ve orada erkânı tekrarlamaları gerekmektedir. Bu kesin ve değişmez kaidedir.

Müte'ehhil (Evli) ikrârı ile "Mücerred" ikrârı ve Bey'at'ı aynı olub başka başka değildir. Yalnız eskiden mücerredlerde Traş erkânı vardı. Bir de mürşid huzûruna varıldığında (ikrâr töreninde), Rehber, getirdiği kimsenin mücerred veya evli ikrârı vereceğini tercüman söylerken belirtir, sonradan da kulağı delinirdi.

Mir'ât-il-Mekasid'in verdiği bilgiye göre : Evvelleri Kulak delinmez imiş. Balım Sultan mücerredlerinden bir dervîşi geze iken öldürmüşler. Bütün ahâlî'nin ricası üzerine, dervîşlerinin tanınmasını sağlamak düşüncesiyle kulaklarına halka takılmış ve ondan sonra da Balım Sultan Yatırı eşliğinde kulak delinmesi usûl olmuş tur (s: 187).

Bu tören, Dimetoka'da Seyyid Alî Sultan (Kızıldeli Sultân) Dergâhında ve Kerbelâ'daki Bektâşî Dergâhında da icrâ edilirdi. Sonraları bunlar bırakılmış, yalnız Pîr Evinde icrâ edilir olmuştur.

Dergâhlarda "Ser—tariyk veya Piş—kadem" vesair adlarla, Dervişlerin gözcüsü olmak üzere birer Mücerred derviş veya Baba bulunduruldu. Bunlar gençlerin yetişmelerinde öğretici olurlardı.

Öncelri, XV. — XVI. yüzyıllarda Hayderiler ve Kalenderiler de boyunlarına zincir ve kulaklarına küpe takarlardı ve ozaman bunlara "Tavk-ı Hayderî, Mengûş-u Kalenderî" denilirdi. Kezâ "zincirli, takv'lı Kalenderî" deyimi de eskidendir.

Yine Mir'ât-il-Mekasid'in kaydine göre (s: 48): Ehl-i suffe, Mescid-i Nebevî sofaında oturup kendilerini bütün ilişkilerden kesmişlerdi. Ümmet içinde "Ehl-i tecerrüd" denilen kısım da bunlara benzetilmiş. Bektâşîlikte "Mücerred İkrârı" da buralardan alınmıştır.

Hız. Pîr Hacı Bektâş Velî, hiç bir dervişine Mücerred olmaları yolunda buyruk ve imâ'da bulunmamıştır. Mücerredlik erkânı Balım Sultân tarafından ortaya konmuştur. Babasının yerine Pîr Evine Pos—Nişin Dede baba olarak gelen Balım Sultân, orayı "Mücerred" lik adıyla doldurmuş birtakım tenbel ve câhil kalabalığını görünce bu konuyu ele alarak bir nizâma bağlamış, bir düzene koymuştur. Mücerred'lik öyle pek kolayca istenir ve olunur bir durum olmaktan çıkarılmıştır. Balım Sultân'ın çok zeki, idârecilik ve teşkilâtçılık vasıfları kuvvetli bir zât oldukları anlaşılmaktadır.

Karakazan kaynatılıp, tahta kaşığın sıvrıltilen sapıyla kulak delinip halka takıldıktan ve kurbânlar tıglandıktan sonra âdâb ve erkâna uymaz ufacak bir hâli görülenin kulağından mengûş'u halkası çekilüb kulağı yırtılarak koparılmak suretiyle alınır ve o kişi mücerredlikten düşkün edilirdi. Kulağının yırtık oluşu, onun suçluluk işareti olarak görülürdü. "Eski Kulağı kesiklerdendir. Yırtık adam" deyimleri buradan kalsa gerektir.

Türk Ansiklopedisi (Bektâşîlik Maddesi, c: VI., s: 36), Bektâşîlik teşkilâtı hakkında bilgi verirken "Mücerredlik"i ayrıca bir mertobe, bir derece olarak göstermiştir, bu

yanlıştır. Mücerredlik ayrıca bir mertobe değildir.

Günümüzde Mücerred Derviş ve Babalar hemen hemen parmakla sayılacak kadar azaldılar. Dergâhların kapanmasından beri birer birer Hakk'a yürüdüler.

Bazıları, mücerredliğin Hıristiyan keşişliğinden alınmış olduğunu söylerler, böyle değildir. Aile bağı olmayınca yol hizmetlerine daha iyi bağlanabilir, diye yapılmıştır. Eskiden Oğuz beylerinin kulaklarına altın küpe taktıkları da bilinmektedir.

Hıristiyanlık ve Budizm'de evlenmemek, mücerred kalmak vardır. Bâtınilerde de Dâ'i ve Mübelliğ (tebliğ edici) olanlar, yani 12. "yıldız", 13. "arz", 14. "gök", 15. "güneş" derecelerinde bulunanlar dünyaya bağlı olmayacak, aşk ve alâkasız olacaklardır. Bektâşîliğe, bir erkân ile mücerredliğin sokulmuş olması, bâtınilere bir sempati gösterilmiş gibi olduğunu düşündürebilir.

Mersinde yüz yaşını aşkın olarak (25 Ocak 1966, 3 Şevvâl 1385 Salı günü sabahı) Hakka yürüyen Mücerred Halife Ca'fer Sadık Bektâş Babanın bir madeni, bir de Balım taşından yapılan Mengûş'u vardı. Selmân Cemâlî Babanın da kırmızı taştan bir mengûş'u vardı. Bu zâtın bir nefesinde de:

Kapunda kulak delinir

Pîr Balım Sultan Efendim...

diye bu kulak delme olayı dile getirilmiştir. Bektâşîlikte Mücerredlik, Mücerred Halife Ca'fer Sadık Bektâş Baba ifadesi ile, "Aile bağı düşüncelerinden âzâde, kendisini tamamen dergâh hizmetine verebilmek ve Türklüğü yayabilmek için tutulan bir meslek"ti. Dervişin istenilen her yere gitmesini kolayca sağlamıştır. Yoksa evlenmemek bir meziyyet olmadığı gibi, bir noksanlık ta değildir. Mücerredlik, hayatı boyunca Dergâha hizmet ve amaca hizmet için söz vermiştir.

Kaşık sapı veya şimşir şişler ile delinen kulağın deliği ufalması diye bir zaman da içine "Yıldız taşı" denilen silindir şeklinde bir taş konurdu. İyi olunca kalaydan veya Balım Taşından yapıma küpeler takılırdı. Bu küpeler uzunca armudî şekilde olup halka şeklinde olanı hiç kullanılmazdı.

Mücerred erkânı, Pîr Evinde üç yıl hizmet edene gösterilirdi. Sonradan üç yıl da Kerbelâda hizmet edenlerin sol kulağını da

delerlerdi. Böyle iki kulağı delik dervişler görmüş idim.

Küpelerin (Mengûş) armudî, bir kaşığın ağza giren bölümü şeklinde olanlarından başka, oniki terkli olanları da vardır. Necessif taşından, gümüşten, altından da olur. İsteyen takar, isteyen mengûş takmazdı.

Hiç takmayan da vardı. Örneğin: Ekmekevi Babası Sâlih Baba çoğunlukla Mengûşunu takmazdı. Babaların bazıları, tâc üzerine sardıkları sarık bakımından da aynı şekilde davranırlardı; kimisi sarar, kimisi sarmadan, derviş imiş gibi, sadece tâc olarak giyerlerdi. Bazıları arakiyye ile sokağa bile çıkarlardı.

Mengûş hakkında yazmalardaki kayda göre bu, yine Hz. Ali'ye bağlanmaktadır: "Eğer sorsalar ki Mengûş nedir? — : Hazret-i Ali'nin Duldülünün na'idir (1239 H. de yazılmış bir risâleden, Sadık Baba hediyesi büyük sıgırdili cönk'ten, Y: 59/1. den)".

Mücerred dervişlere saygı gösterilirdi. Fakat Mücerred ikrarı verdikten sonra bu ikrarından dönüp evlenenlere fena gözle bakılırdı. Yukarıda arzettiğim gibi Bektâşîlikte Mücerredlik bir meziyyet veya evlenmek bir eksiklik değildir. Fakat bir defa Mücerred olmağa karar verip, kendi isteğiyle, bu erkânı görenler ikrârını bozarsa pek büyük ayıp sayılır idi. Buna rağmen sonradan evlenmiş, (Mücerredliğini kırmış) kimseler görülmüştür.

Mir'ât-il-Mekasid'e göre : "Hakiki mücerred o kimsedir ki bilgi ve ma'rifet sahibi, cân gözü ve gönül gözü açık, uyanık olmalıdır. Kendini kötülüklerden ve dünya ilişkilerinden ayırmış olub, gerçek nûru hâlinde olmalıdır. Ateşe girse yanmaz, yemek yemese yemeğe ihtiyâç duymaz, kendisini öldürseler bundan acı hissetmez ve üzülmaz bir hâli olmalı. Onun yanında cemâl (güzellik) ve celâl (kırgınlık, büyüklük) bir olmalıdır. Onun için azab'da (üzüntüde, işkencede) olmakla safâ'da (neş'ede, eğlencede) olmak farksız olmalıdır. İşte halka muhtac olmayan (Yalnız Hakk'a muhtac olan) Mücerred Fakiir budur (s: 190—191)".

Tıraş konusu :

Vilâyetnâmedeki birkaç öyküde, Hz. Pîr'in kendisine bağlananlara başlarına giydirdiği tâcı tekbirlediği ve bey'at töreninde de anlatılmaktadır.

Çihâr darb — Çâr

kaş, kirpik, sakal ve b... edil-
mesi" Kalenderilerde de /guanı.

Türk Ansiklopedisi (Bektâşîlik Maddesi, c: VI, s: 35) 929 H. 1522 M. de yazılması tamamlanan Vâhidî'nin "Menâkub-ı Hâce-i Cihân ve Netice-i Cân" adlı kitabında Çâr darb'ın Bektâşîlerde de yapıldığının kayıtlı olduğunu söylüyor. Birçok Bektâşî şairlerinin şiirlerinde de bu hususa rastlanıyor. "Traş erkânı" bir yazımızda erkân bahsinde bütün ayrıntılarıyla yazılacaktır.

Fakiirde bulunan ve Şeyh Eb—ül—Hassan—ül—Harkaanî'ye aid bir risâlenin çevirisi olan yazma nüshada o devirde yapılan ikrâr verme töreninde traş erkânı hakkında şu bilgi vardır:

Şeyh'a vâcibtir ki "Muhallikiyn-e ru'üse-küm... (Fetih süresi, âyet: 27 den bir bölüm) âyet-i kerîmesin okuyarak mikrâs ile Mürîdin başından cânib-i nâsiyeden (alın tarafından) üç kıl kat'ede (kese). Ve üç kıl olmasının sebebi budur ki, üç kıl üç kem hasletten (kötü huydan) ibârettir ki biri cehl (bilgisizlik) ve biri buhl (cimrillik, pintilik) ve biri kibirdir. Ve onların yerine zemîn-i ubûdiyyete tohm-u se'âdet-i şerî'at ve tarikât ve hakikât'ir (yani onların yerine şerî'at, yol ve gerçek tohumları bırakılacak). Pes evvel Şâh "dal" ki cehildir, kat'olunub yerine tohm-u şerî'at ekilür ki ilim ve edeb ve savm ve salât'ı müsmir olur (yani: birinci dal olan bilgisizliktir. O kesilip yerine şerî'at tohumu ekilir ki bundan bilgi, edeb ve oruç, ve salât meyvesi meydana gelir)".

İkinci şâh (dal) ki Kibirdir. Kat' olunub yerine tohm-u tarikât ekilir ki a'mâl-ı bâtinî müsmir olur. Killet-i menam, killet-i ta'am, killet-i kelâm gibi ve hakkı yerine getürmek gibi (yani: ikinci dal olan kibir kesilir ve yerine tarikât tohumu ekilir ki bunun meyvesi bâtinî işler nev'indedir. Az uyumak, az yemek, az söylemek ve gerçek olanı yapmak gibi).

Ve üçüncü şâh (dal) ki Buhl'dur, kat' olunub yerine tohm-u hakikat ekilür ki ahvâl-i hakikatî müsmir olur. Meselâ her neye baksa Hakk'ı görür gibi olur. Eserden müessire istidlâl eder. Ve ilim tarikin-

n-i dîn hâsıl eder
şidicilik ve söyleyici-
görüculük hâsıl eder.

sa ki Mikrâs kimden
b ver ki: — : Şit Pey-
an kaldı (Fakiirdeki

de :

İydi ekberdir bugün meyna geldi üg-ü taş
Kati nefsin sâbiti olduk kamûmuz çâr-tras

beyti, Mevdân'a bıçak ve bileği taşı geti-
rildiği ve nefsi öldürmenin isbatı ve ayak
dreyişi yolunda Çâr-darb olduklarını söy-
lüyor. Başkalarının da bundan söz eden be-
yitleri vardır:

Sofi kalender ol, gel kazıt sâci sakalı
Sana bu bir tuzaktır, gider bu kıyl-ü kaali.
(Temennâi — XV. Yüzyıl)

Çâr darb ile anındır elif-ü tig-ü tâş
Ser-ü rişiyle büürüt oldu dilâ hem dahi kaaş.
Kutlu baştır ki çeke sikkesini aşk ile fâş
Âna kurban olanın yoluna bin cân ile baş...

(Vahdeti, Hacı Bektâş Veli medhiyesinden
XVI. Yüzyıl).

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 78)

Mücerredlerin kendilerinin de, bu usul-
den sızlandıkları olmuştur. Herhalde ken-
dilerine göre bir ıstırap ve elemi olduğu su
götürmez. Bazı Bektâşi şairleri de bunun
aleyhinde yazmışlardır.

Çanakkaleli Recâî Baba'nın şiiri buna
örnek olabilir:

Bil te'ehhül âleminde olmuşum Hakk-al-yakıyn
Böyledir çünkü hakikat böyledir erkân-ı dîn.

Sulbüne mâni' olan bir nev'i kaatil vâr misâl
Hem kabûl etmiş bu kavli ba'zı kavm-ı müşrikîn

Halka karşı durmağa vâh iltizâm-ı küfredip
Oldular mağrur hep mânend-i Şeytan-ı lâin.

Bil tezevvüc âlemidir Hakk'ı isbât eyleyen,
İçtimâ'dan hâli kalmaz ez kadim rûyl-i zemîn.

Sûretâ, inkâr edersem ben tecerrüd râhın
Gel sual et bu "Recâ"dan olasın sen de emîn.
(Recâî Baba)

Bu şiire Edib Harabî de ilgi duymuş ve
bunu altılamıştır. Bu "Tesdîs" in birinci hâ-
nesini alıyorum:

Kul Hüv'Allah doğmamıştır gerçi Rabb-ül-âle-
mîn
Leyk nerden geldi bunca Enbiya.vü Mürselin?
İşte Kaadir'den zuhûr etti Şefî'ul-müznibin,
Kim doğardı olmasaydı nefh-i cibrîlîk emîn
Bil te'ehhül âleminde olmuşum Hakk-al-yakıyn
Böyledir çünkü hakikat, böyledir erkân-ı dîn...
(Edib Harabî)

Bu konuyu bir olmuş öykü ile kapata-
yım:

Bir Kaadiri dervîşi, Mücerred Bektâşi
dervişlerine çok itibâr edildiğini görmüş.
Hacıbektaş ilçesinde, Pîr Evi karşısındaki,
dükkânında çalışan Ürgüblü taşçı Yuvan
adlı birisine gelmiş ve "Bu Dervişlerin ku-
laklarını kim deler?" diye sormuş...

Ürgüblü Yuvan da, adamla lâtife kas-
dıyla, "— Ben delerim" demiş. Kaadiri der-
vîşi al gülüm, ver gülüm bir Mecidiye'ye pa-
zarlık etmişler. Yuvan da onun kulağını
taş egesinin sapı ile delmiş, adamı gönder-
miş.

Olayı duyan Hacı Hasan Dede Baba (1285
— 1291 H. de Post — Nişin) işi pek sâkin
karşılımış. Halbuki Turâbî Baba pek kızır-
yormuş. Hacı Hasan Dede Baba, Turâbî'ye:

— Cânım, telâş etme. Bunların hepsi ba-
lım Sultân Dervîşi olmaz ya, O da Taşçı
Yuvan'ın Dervîşi olsun, demiş. (Bitti)

İÇİNDEKİLER

(YAZAR ADLARINA GÖRE)

CİLT : XIV • SAYI : 271 — 288 • SAYFA : 6211 — 6714.

ABRAHAMS, Roger D. : Batı Hind Adalarında
Türklerle ilgili bir oyun: "Puul out your
purse and pay (=Kesenî çıkar ve öde)",
Sf. 6462.

AKSEL Malik : Halk sanatçısı Komik-i Şehir
Kel Hasan, Sf. 6275 — Eski İstanbul'da pa-
noramacılar ve fotoğrafçılar, 6328 — Son
devrin iki meşhur meddahı ve satıcılar,
6412 — Eski İstanbul'dan portreler: Pazar-
ola Hasan Bey, 6504 — Sulukule'den Di-
reklerarası'na, 6552 — Eski İstanbul'da Ra-
mazan davulu ve davul yakısı, 6608.

AND Metin : Anadolu seyirlik köylü oyunla-
rı (VIII), Sf. 6271.

ARAZ Nezihe : Turistik hediyelik eşyalarımız
hakkında, Sf. 6547.

ARISOY Süleyman : Folklor ve erotizm, Sf.
6379 — Folklor ve sanatta Freudizm ve
ve Neo-Freudizm, 6605.

ARSLANOĞLU Cemender : Posof köylerinde
giyim—kuşam, ev—bark, Sf. 6327.

ARTAN Gündüz : Tire'de keçecilik, Sf. 6244 —
Tire'de deblağlık (Tabaklık), 6395 — Tire'
de nişan ve yandaşı geleneği, 6651.

ASLAN Ensar : Narman'da Sümân'yi anma
töreni, Sf. 6363.

ASLANOĞLU İbrahim : Sazşairi Emsali Sf.
6401.

AŞKUN, Vehbi Cem : Sivas ve Eskişehir'de
sünnet, Sf. 6287 — Jübilesi nedeniyle hocam
Eflâatun Cem Güney, 6448.

ATTILÂ Osman : Muğ yollarında : Çağır Ka-
racaoğlan çağır (şiir), Sf. 6680.

AYDINOĞLU Güllâli : Posof'ta evlenme ve
sünnet düğünü gelenekleri, Sf. 6224.

BALAMAN Ali Rıza : Verimli'de askere uğur-
lama töreni, Sf. 6280 — Köyde hacı ziyareti,
6364 — Teve'de uğur kesme, 6440 — Ve-
rimli köyünde ölüm, 6521 — Teve'de otu-
rakalma, 6575.

BAŞAR Doç. Dr. Zeki : Fırat suyunun şifa
vericiliği, Sf. 6213.

BENEKAY Yahya : Anna Masala'yı dinlerken,
Sf. 6603.

BİRDOĞAN Nejat : Ölümünün 1. yılında Âşık
Beyhanî (İbrahim Yıldırım), Sf. 6342 —
Kızıroğlu Mustafa Bey ve Köroğlu üzerine,

6497 — Sazşairlerinden : Kurbanî, 6676.

BOZYİĞİT Ali Esat : Atasözleri ve deyimleri-
mizde atasözleri, Sf. 6368 — Halk Şiirimizde
keklik, 6479.

CANER Feyyaz : Bir Konya masalı: Kabak
Kız, Sf. 6627.

CENGİZ Haydar : Ilgın'da atasözleri ve de-
yimler, Sf. 6625.

CREMERS Dr. Wolfgang : Anadolu Folklo-
runda Şamanizm, Sf. 6221.

CUMHUR M. : İstanbul Belediye Konservatu-
arı Halk Musikisi Bölümü'nün yıllık kon-
seri, Sf. 6392.

CUNBUR Dr. Müjgân : Karacaoğlan'ın şiirle-
rinde Kadın Giyimleri, Sf. 6694.

ÇINAR Yılmaz : Urfa Yöresinde Karakoyun
efsanesi, Sf. 6374.

DEMİRAY Mehmet Güner : Gemerek Türkü-
leri (I), Sf. 6549 — (II), 6592.

DEMİREL Faruk : Artvin'den bir güldeste :
Maniler, Sf. 6296

DEMİRHAN Ayşegül : Ankara'nın Alpagut
köyünde tıp yönünden bir inceleme, Sf.
6410 — Yalova'nın bazı köylerinde halk
hekimliği, 6477 — İzmir'in Urla ilçesinde
ilâç yapımı ve kullanımı üzerine bir araş-
tırma, 6564.

DİZDAROĞLU Hikmet : Kitaplar arasında :
Celâlî ne Alevî, ne de Bektâşidir, Sf. 6297
— Kitaplar arasında : "Türk Halk Şiiri
Antolojisi dolayısıyla (I), 6500 — (II), 6524
— (III), 6566 — (IV), 6590 — (V), 6613 —
(VI), 6640 — (VII), 6689.

ELÇİN Prof. Dr. Şükrü : Kâtip Ali'nin bilin-
meyen şiirleri (I), Sf. 6305 — (II), 6339 —
Sazşairleri: Tasbaz Alı, 6471. — Sazşairi Ar-
mutlu'nun bir şiiri, 6688.

GÖKALP Mehmet : Kızıroğlu ve Köroğlu hikâ-
ye ve türküsünün doğuşu, Sf. 6445.

GÖKŞEN Enver Naci : Kitaplar arasında :
"Tarih boyunca Türk Atasözleri, Sf. 6323.

GÖZAYDIN Nevzat : Yağmur Duası üzerine
incelemeler, Sf. 6312 — Yusufeli'nde imece,
6437 — Bir Erzincan masalı : Kadın par-
mağı, 6571.

GÜLEÇ Azmi : Ağaçlara dair atasözleri ve
deyimler (7) Sf. 6228 — Bağ ve bahçeye

- dair atasözleri ve deyimler (8), 6332).
- GÜNAY Dr. Turgut** : Trabzon Yöresinde e. nişteyi tavana asma geleneği, Sf. 6560.
- GÜNDOĞAN Alaattin** : Atça manileri, Sf. 6335.
- GÜNE Mehmet Hilmi** : Eğin'de yas çağırarak, Sf. 6215 — Ali Vecdi Bingöl'ü kaybettik (1897 — 30.1.1973), 6598.
- GÜRTUNA Üstün** : İkinci Liselerarası Halk Oyunları Yarışması'na katılan okullar, Sf. 6260 — Bakırköy Halkevi Barselona Festivali'nde başarı kazandı, 6457.
- GÜZELBEY Cemil Cahit** : Gaziantep'te avcılık ve çeşitleri (I), 6268 — (II), 6313.
- HİNÇER Bora** : Karagöz ve Televizyon, Sf. 6267 — Er mektupları, 6388 — I. Akdeniz Uluslararası Festivali İzmir'de yapıldı, 6693.
- HİNÇER Çora** : İstanbul Bölgesi 5. İlkokullararası Halk Oyunları Şenliği, Sf. 6384 — Bakırköy Halkevi Folk Dansı çalışmaları ve İspanya gezisi, 6420 — III. Türkiye Liselerarası Halk Oyunları Yarışması, 6646 — İst. ve Marmara Bölgesi 6. İlkokullararası Halk Dansları şenliği 6700.
- HİNÇER İhsan** : Milli Folklor Enstitüsü Müdürü Avni Özbenli ayrıldı, Sf. 6217 — Liselerarası Halk Oyunları Yarışması ve neticeleri, 6252 — Sazsairleri: Gürünlü Âşık Gülhanî, 6289 — Sarıkamışlı Âşık Mevlit İhsanî, 6318 — Prof. Dr. Reinhard derlemeler yapıyor — Topkapı Sarayı Elishleri Seksiyonu açıldı — Turizm, folklor ve Önder'in konuşması — Boğaziçi Üniversitesi Türk Folklor Kulübü ve Y.T.G. Türk Folklor Derneği gösteri yaptılar — Türk Halk Sanatlarını Araştırma Derneği Şarkışla ve Artvin Bölgeleri Halk Sanatları sergisi açtı, 6347 — Mehmet Pesen'in Halk Oyunları Resimleri sergisi — Türk Folklor Kurumu Yıllık Gösterisi, 6376 — Kanada Ontorio Tekstil Müzesi asistanı Dr. V. Gervers keçe yapımını incelemek üzere Yurdumuza geldi — Paris'te "Galata Köprüsünden" adlı Türk Sanatları Sergisi açıldı — Fikret Türkmen doktorasını "Âşık Garip" üzerine verdi — ODTÜ'de Yunus Emre Gecesi düzenlendi — Âşık Beyhanî'yi Anma Gecesi yapıldı — Mut Elsanatları Sergisi, 6393 — Uluslararası Folklor Festivaleri Organizasyon Komitesi (CIOFF), 6419 — Karagöz Ekibimiz Fransa'da büyük ilgi gördü, 6468 — Dede Korkut Kitabı Amerika'da İngilizce yayımlandı, — Prof. Dr. Ahmet E. Uy-

- sal'ın Amerikan Folklor Derneği kongresine sunduğu bildiri, — Amerika'da yayımlanan Türk masal ve halk hikâyeleri, — Kolombiya Üniverstesi'nden Prof. Dr. Lomax Türk Halk Oyunlarının yapısını inceliyor, — Belâ Bartok'un "Türkish Folk Müzik From Asia Minör" adlı eseri Amerika'da basıldı, 6526 — Dünya Türk Halk Oyunlarını yine alkışladı, 6541 — Türk Yiğitlik Oyunları: Cirit Oyunu, 6568 — Anadolu Kadın Başlıkları ve Giysileri Sergisi — Turistik Hâtıra Bebek Yarışması sonuçlandı — Kilim, Cicim Yarışması, 6589 — I. İstanbul Sanat Festivali, 6616 — Tanburî Necdet Yaşar ve Washington - Seattle Üniversitesi, 6631 — Karacaoglan'ın yaşadığı çağ, doğduğu ve öldüğü yer, 6665. — Mut'ta yapılan Karacaoglan Şenlikleri, 6703.
- HİNÇER Işık** : (Çevirerek özetleyen) Batı Hind Adalarında Türklerle ilgili bir oyun: "Kesenî çıkar ve öde (=Poul out your purse and pay)", Sf. 6362.
- HİNÇER Refhan** : Türk giyim—kuşamları ve elişlemeleri üzerine, Sf. 6308.
- HİNÇER Selmin** : (Çeviren) Anadolu Folklorunda Şamanizm, Sf. 6221.
- İŞITMAN Mahmut** : Âşık Dertli'nin yayınlanmış şiirleri, Sf. 6234.
- İNAN Abdülkadir** : Orta Asya Türklerinde çadır ve kımız, Sf. 6701.
- İNCE AH** : Avanos'ta inanış ve gelenekler, Sf. 6311.
- İPEKÇİ Abdi** : Bir yarışmanın düşündürdüğüleri, Sf. 6272.
- KARABAŞ Seyfi** : Manî derlemelerini düzenleme üzerine, Sf. 6407.
- KARADUMAN Mehmet** : Kadirli ve Erzin'de kına gecesi ağıtları, Sf. 6548.
- KARTAL Numan** : Keloğlan masalı, Sf. 6699.
- KAYA Doğan** : Sivas'ın Acıyurt köyünden derlenen maniler (I), Sf. 6396 — (II), 6416 — (III), 6459 — (IV), 6486 — Sivas'tan atasözleri ve deyimler, 6596.
- KAYTMAZ M. İbrahim** : Gerede bilmeceleri, Sf. 6453.
- KIZILDAĞLI Dr. Edip** : Hatay'da halk ilaçları ve inanışları, Sf. 6330 — Bir Hatay masalı: Söz satan adam, 6485 — Hatay'da kullanılan nazarlık, hamaylı ve nushalar, 6533 — Hatay'dan kıssalar: Lokman Hekim'in vasiyeti, 6656.

- KİŞMİR Celâleddin** : Karacaoglan'a dair yeni bilgiler, Sf. 6681.
- KOÇU Resat Ekrem** : Kaybettiğimiz değer : Sair diplomat Cemil Miroğlu, Sf. 6467.
- KOZ M. Sabri** : Napolyon'un Mısır'ı işgali ve iki destan, Sf. 6230 — âşık Şükrü ve "Kendi düşen ağlamazın destanı", 6353 — Kamur Oğlan masalı, 6495.
- KÖKTÜRK Muhsin** : Yozgat manilerinde yergi, Sf. 6372 — Kızıroğlu Mustafa Bey Türküsünün doğuşu, 6431.
- MURADOĞLU Ali İhsan** : Bolvadin'dan atasözleri, Sf. 6540.
- NASEADDINOĞLU (ÜNVER) İrfan** : Afyonkarahisar Yemekleri (I), Sf. 6423 — (II), 6441 — (III), 6481.
- NEFESLİ Nizami** : Hidirellez ve genç kızların mani eğlenceleri, Sf. 6310.
- NOYAN Doç. Dr. Bedri** : Bektâşilerde Sofra âdabı: Yemek, tuz, helva (I), Sf. 6357 — (II), 6385 — Bektâşilikte dokunulmayan hayvanlar ve yenilmeyen yemekler, 6438 — Bektâşilikte kadın: (Evlenmek, evlilik, mücerretlik (I), 6584 — (II), 6617 — (III), 6649 — (IV), 6705.
- OĞUZER Şeyda** : Çumra'nın Fethiye köyünde "Kaynanam cadı" oyunu, Sf. 6621.
- ONK Nizamettin** : Ağrı Dağı efsaneleri, Sf. 6255 — Âşık Merdanoğlu, 6483.
- ORTA Nedim** : Van'da düğün âdetleri: Kız istemeden gerdeğe değin, Sf. 6473.
- ÖZDER M. Âdil** : Ardahan'da yağmur duası, Sf. 6563.
- ÖNDER Ali Rıza** : Folklorcularımız : Fikret Memişoğlu (1917—1968), Sf. 6642.
- ÖNDER Mehmet** : Selâm olsun Mut şehrine, Sf. 6659.
- ÖZDEMİR Fuat** : Erzincan'dan bir masal : Padişah oğlu ile terzi kızı, Sf. 6537 — Yeni bir dergi: "Sivas Folkloru", 6588.
- ÖZDOĞRU Cevdet — Nebahat** : Sinop köylerinde düğün gelenekleri, Sf. 6622.
- ÖZEL Hayri** : Bursa'dan derlenen bir masal : Vermeyince Mabut, Neylesin Mahmut, Sf. 6403.
- ÖZTELLİ Cahit** : Sinop Oyunları hakkında M. Şakir Ülkütaşır'dan Mahmut R. Gazimihâl'e mektup, Sf. 6435.
- PETEKÇİ Ahmet** : Bozkır ilçesinde Beşik Kertme, Sf. 6223.
- SAKAOĞLU Dr. Saim** : Bir Kelkit masalı : Balıktan çıkan kutu (5), Sf. 6235 — Bacadan atılan ölü masalı (6), 6263 — Padişaha armut veren köylü masalı (7), 6292 — Bir Bayburt masalı: Tilki ile değirmenci (8), 6317 — Bir Gümüşhane masalı: Şah Aslan (9), 6345 — Folklor ve Halk Edebiyatı arasındaki münasebetler (I), 6505 — (II), 6528 — Gümüşhane masalarında atasözü, deyim ve beddualar, 6611 — Kitaplar arasında: "The Book of Dede Korkut", 6634.
- SARI Ergün** : Ulusal Tiyatronun oluşumunda Seyirlik Köylü Oyunları, Sf. 6211 — Savaşmaçlar, 6295 — Anadolu yaşamında Şamanizm kalıntıları, 6381 — Toplumsal değişim ve çözölen folklor kaynakları, 6463 — Kalana Folkloru, 6556.
- SARI Semiha** : Bir Trabzon masalı : Fincancı Sultan, Sf. 6599.
- SARIHAN Zeki** : Karapınar'ın Akçayazı köyünden bilmeceler, atasözleri, sözcükler, Sf. 6623.
- SAYGI Osman** : Mihaliççik Kayı köyü bilmeceleri, Sf. 6626.
- SEVİNÇ Emil** : Mavi boncuklu beşik hikâyesi, Sf. 6455. — Sarıkaya ilçesinde erkeklerarası düğün oyunları, 6532.
- SEYHAN Özcan** : Yunus Emre'nin Sarıçiçek'le muhabbeti ilahisi, Sf. 6644.
- SOYLU Sıtkı** : Köy adlarının değiştirilmesinde ölçü, Sf. 6239 — Yunus Emre'nin tarikat seçeresi üzerine, 6491 — Mut köylerinde düğün töreleri ve süreleri, 6663 — Mut ve çevresinden deyimler, 6670 — Istar'daki renkli dünya, 6674.
- SOYSAL M. Orhan** : Dede Korkut Kitabı'nda evlilik ve düğün töresi, Sf. 6241.
- SOYYANMAZ İ. Hakkı** : Eski Edirne Folkloru: Kesici silâhlarımız ve geleneklerimiz (4), Sf. 6219 — Eski Edirne'de Kabadayılar, silâh ve gelenekler (5), 6283 — Edirne'de Ay ile ilgili inanışlar (6), 6300 — Eski Edirne'de Kabadayı Bıçakları (7), 6325 — Edirne gelenek ve göreneklerinden örnekler (8), 6390 — Bir Edirne hikâyesi : Hacı Ruşit (9), 6451 — Edirne Kına Gecesi oyunlarından Haydindik oyunu, hikâyesi ve türküleri (10—Son), 6511.
- SÜMER Mehmet Kadri** : İzmir — Gültepe'den bilmeceler, Sf. 6250 — İzmir Gültepesi'nden maniler, 6503.

ŞENTÜRK Ahmet : Malatya folklorunda kar, Sf. 6240 — Gündüzbey'de yağmur duası, 6361 — Malatya'da koç koyurma (koç katımı), 6470 — Malatya'da Gelin Kaya efsanesi, 6561.

TOROS Taha : Gerçek bir Türk dostu : Prof. Dr. Albert Gabriel öldü, Sf. 6581.

TUĞRUL Dr. Mehmet : Kimi hayvanlar üzerine türkü, Sf. 6483 — Denizli'nin Mahmut gazi köyünde hayvan hastalıklarının geleneksel iyileştirme yöntemleri, 6543 — Mahmutgazi köyünde yağmur duası, 6579.

TURAN Mustafa : Kars'ta yerli bölge halk oyunları ve giyimleri, Sf. 6652.

TÜTÜNCÜ A. Türabi : Kayseri ile ilgili bir kıtlık destanı Sf. 6577.

UYGUNER Muzaffer : "Erzurum Türküleri" kitabı üzerine, Sf. 6242 — Kandıra'da ruh üzerine inanışlar, 6341 — Kandıra'dan bilmece (I), 6515 — (II), 6535

ÜNGÖR Etem Ruhi : Tanbur, Sf. 6636.

VARLIK Bülent : Ermenek'ten sayısmacalar ve tekerlemeler, Sf. 6562.

YALÇIN Ali Rıza : Çamsık köylerinden derlenen maniler, Sf. 6594.

YAVEROĞLU Sadık Sıtkı : Uç rivayetin bize anlattığı Karacaoğlan, Sf. 6661.

YEDEKÇİOĞLU Kâzım : Behçet Kemal Çağlar'dan anılar, Sf. 6465 — Kitaplar arasında: "Kayseri Basın Tarihi" üstüne, 6539.

YETİŞEN Rıza : Naldöken Tahtacılarında doğum ve ad verme (XVIII), 6450.

YILDIRIM Dr. Ruşen : Türk Tasavvuf Şiiri mi, çirpıştırma mı, Sf. 6246 — "Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası, 6302.

YILMAZ Halil : Erzurum Bilmeceleri, Sf. 6216 — Lüleburgaz ve Çevresinde Düğün törenleri, 6426.

YÜCEL Erdem : Folklorcularımız : Muzaffer Batur, Sf. 6336.

YÜKSEL H. Avni : Karalar Köyünde kız başının öğülmesi, Sf. 6249 — Yıldızeli'nde Kiremit ve Topal Kız oyunları, 6399.

★

BİZE GELEN KİTAPLAR VE PLÂKLAR

Sf. 6212 — 6259 — 6286 — 6307 — 6331 — 6400 — 6411 — 6415 — 6447 — 6484 6514 — 6545 — 6559 — 6595 — 6615 — 6656 — 6682 — 6692

AYIN OLAYLARI

T. F. A. : Halk için kitaplar dizisi — Türkiye'de belirli günler takvimi, Sf. 6233 — Eski Kültür Müstesarı Adnan Ötügen'i kaybettik, 6251 — Naciye İzbul'un resim sergisi, 6263 — Talât Halman gelecek yıl Yurda dönecek — Ankara "Türk Etnografya, Folklor ve Turizm Derneği kongresi yapıldı — Selçuk'taki Nakış Kursu'na Amerikalılar da katıldı, 6279 — Türk el dokusu kumaşları sergisi, 6315 — Çirkini güzel yapan su ilgi görüyor, 6356 — Folklor ürünleri derleyicisi yetiştirme kursu, 6383 — Tours of the Espanya: Programme of the Turkish Folklore Association — Le Programme de L'association Folklorique Turc (Bakırköy Halkevi'nin İspanya Folk Dansları Festivaline katılması dolayısıyla danslarımız hakkında İngilizce ve Fransızca bilgiler), 6428 — "Saludes" to Spanish Folklorists (İspanyol folkloristlerine selâm), 6430 — İkinci baskısı yapılan sayılarımız, 6475 — Türk Hamamı gelenekleri ve eşyaları sergisi, 6476 — Dergimizin satış yerleri, 6478 — Güney Kore Folk Dans Sanatı Grubu Türkiye'de, 6496 — Eski sayılarımızın fiatı, 6494 — 1972 Kitap yılı, 6510 — Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın açtığı Bebek ve Gerdanlık Yarışmaları, 6519 — Millî Folklor Enstitüsü yeni bir çalışma düzenine kavuşuyor, 6531 — 15-20 Eylül 1973 (bu tarih daha sonra 8—14 Ekim 1973 e alınmıştır) te I. Uluslararası Türk Folklor kongresi toplanıyor, 6534 — Okuyucularımıza, 6565 — I. Uluslararası Türk Folklor Semineri (Kongresi) tarihi 8—14 Ekim 1973 e alındı, 6583 — Türkiye Halk Oyunları Yarışması Ankara'da yapıldı, 6624 — Dergimizin ciltleri ve cilt kapakları, 6628 — Aşık Veysel Şatıroğlu Özel Sayımız, 6633 — Avusturya İstanbul Başkonsolosluğu'nun düzenlediği Etnografi Sempozyumu, 6669 — Gelecek sayımızla 14. cildimiz tamamlanıyor, 6670 — XI. Karacaoğlan Şenlikleri programı, 6672 — Karacaoğlan Şenlikleri'nde açılacak Karacaoğlan Heykeli, 6673 — Karacaoğlan Şenlikleri'nden notlar, 6679 — Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kilim ve cemic yarışması sonuçlandı, 6687 — İstanbul Festivali'nde Folklor Gösterileri, 6689 — Türk Folklor (Balk Bilgisi) Derneği kongresi yapıldı, 6698 — İçindekiler (İndeks), 6709

yalnız değilsiniz

TÜRK TİCARET BANKASI'nın

GARANTİLİ ÇEKLERİ

DAİMA YANINIZDADIR

SUBELERİMİZ SİZİ BEKLİYOR

TÜRK TİCARET BANKASI

EN KÜÇÜK TASARRUFLARINIZA, BÜYÜK TASARRUFLARINIZ GİBİ DEĞER VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 79)

(Basın : 60089—81)

(Folklor : 80)

1868 - 1973

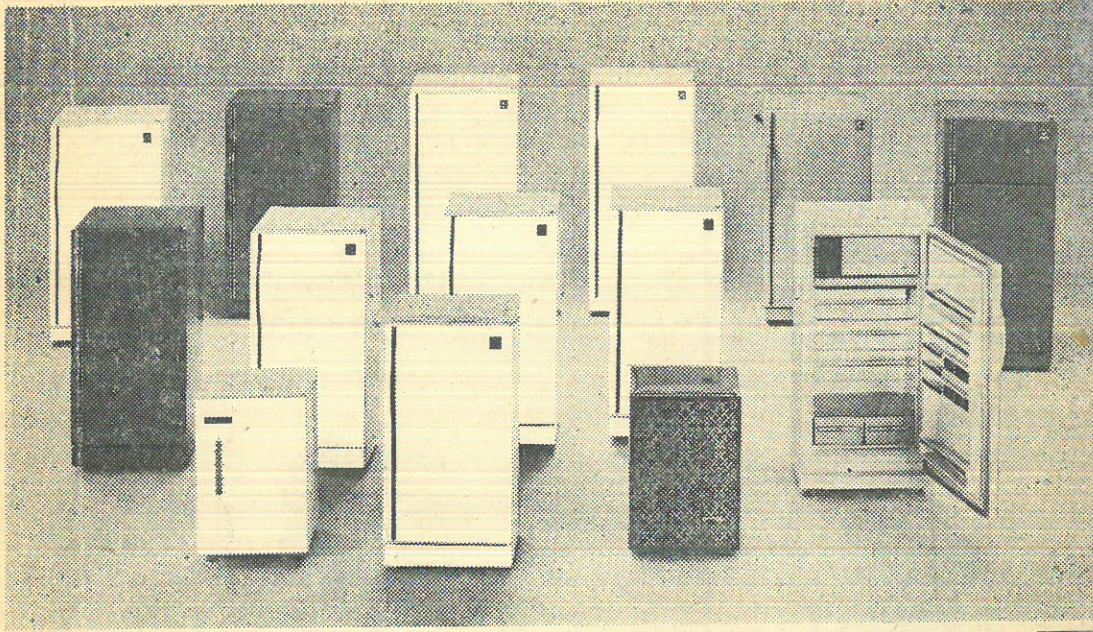
ASIRLIK TECRÜBE ARADIĞINIZ EMNİYET ZENGİN İKRAMİYE SOSYAL HİZMET

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

EMNİYET SANDIĞI

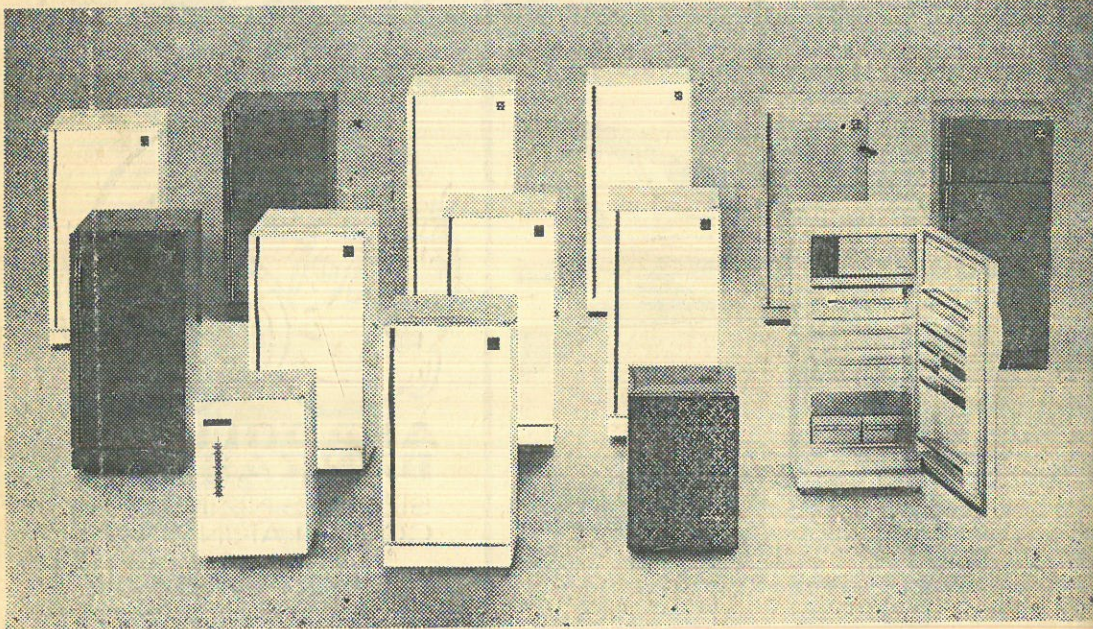

buzdolabında

ARÇELİK
KALİTEDE ÖNCÜ...FİYATTA ÖLÇÜ

(Yeni Ajans — 89)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AĞUSTOS 1973

İÇİNDEKİLER :

Milli Kültür ve Eğitim	Ord. Prof. Dr. Sadi IRMAK
Kıtaplar Arasında : "Pir Sultan Abdal"	Dr. Saim SAKAOĞLU
Kayna Kazanım Kayna Taşma	Dr. Edip KIZILDAĞLI
Kına Gecesi	Hamdi ULUSOY
Naldöken Tahtacıları : XIX. Çocuk Kırklama	Rıza YETİŞEN
Tire'de Doğum Gelenekleri	Gündüz ARTAN
Birkaç Anadolu Yemeği ve Bulgur Çekme Âdeti	Nevzat GÖZAYDIN
Kütahya Müzesi	Arslan TORUN
Arapgir Düğünü	Şemsi BELLİ
Hacı Yusuf /ve İki Destanı	M. Sabri KOZ
Bir Anı : Cer Hocası	Malik AKSEL

SAYI: 289

KURUŞ: 250

15. CİLT BAŞI SAYISI

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

217